

MENTORJI PRIROČNIK ZA DRŽAVLJANSTVO

Delovni paket 4:
Priročniki za civilno družbo
Dosežek 4.3

civilhood

Ta priročnik je nastal v okviru evropskega projekta Civilhood: Izboljšanje prehoda mladoletnikov brez spremstva v zgodnjo odraslost s pomočjo državljanske vzgoje in vključevanje na trg dela, financiral pa ga je Sklad za azil, migracije in vključevanje Evropske unije. Izražena stališča ne predstavljajo stališč Evropske komisije Evropske unije, ki ne more biti odgovorna za kakršne koli trditve, ki izhajajo iz vsebine tega dokumenta

**Sofinancira
Evropska unija**

Mentorji

Priročnik za državljanstvo

Delovni paket 4:
Priročniki za civilno družbo
Dosežek 4.3

"The project CIVILHOOD is funded by the European Union's Asylum, Migration and Integration Fund."

civilhood

Kazalo vsebine

Uvod v priročnik za mentorje	5
1. Praktični nasveti za mentorje, ki delajo z mladoletniki brez spremstva	5
2. Ključna načela izobraževanja odraslih	6
2.1 Spretnosti dobrega moderatorja	8
3. Ozadje in načela usposabljanj o državljanstvu	9
3.1 Pedagoški pristopi	10
3.1.1 Pedagogika zatiranih	10
3.1.2 Izobraževanje o globalnem državljanstvu	11
3.2 Gradivo za usposabljanje za mladoletnike brez spremstva in zainteresirane strani ..	13
3.2.1 Inovacije na področju usposabljanja	14
3.2.2 Vadba uporabe tehnologije	15
3.3 Razvijanje in spodbujanje samostojnega in neodvisnega učenja	15
3.4 Zagotavljanje ustreznega usposabljanja in njegove kakovosti - priporočilo	16
4. Državljanjska vzgoja	17
4.1 Opredelitve in razumevanje državljanjske vzgoje	17
4.2 Državljanjske vrednote, odgovornosti in sodelovanje v življenju skupnosti	19
4.3 Dobre prakse uspešnega državljanjskega udejstvovanja	22
4.3.1 Državljanjska vzgoja v romunskem učnem načrtu	22
4.3.2 Državljanjska vzgoja v litovskem učnem načrtu	22
4.3.3 Pobude na nacionalni, lokalni in šolski ravni	23
4.3.4 Projekti, ki jih sofinancira EU	23
5. Otrokove pravice	24
5.1 Vodnik po sejah	24
5.1.1 Otvoritveno zasedanje	24
5.1.2 Vaja iz biografske pripovedi. Predstavitev izvajalca usposabljanja in udeležencev ter ustvarjanje osebne povezave s tematskim področjem	25
5.1.3 Uvod	25
5.1.4 Interaktivno skupinsko delo	25
5.1.5 Razmišljanje in izmenjava	26
5.1.6 Zaključek usposabljanja	26
5.2 Osnovne informacije	27
5.2.1 Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah	27
5.2.2 Pravice in zaščita za mladoletnike brez spremstva	29
5.3 Zagovarjanje in varovanje pravic UAM	30
6. Primer mladoletnikov brez spremstva	31
6.1 Okoliščine, ki so pripeljale do migracij brez spremstva	32
6.2 Izzivi, s katerimi se soočajo UAM	35
6.3 Študije primerov različnih scenarijev	38
6.4 Najboljše prakse in intervencije za podporo mladoletnikom brez spremstva	39
7. Prehod v odraslost	44

7.1 Izzivi v prehodnem obdobju.....	44
7.2 Usmerjanje na prehodu: Bistveni vidiki.....	47
7.2.1 Priprava na stanovanjske možnosti in veščine za samostojnost	47
7.2.2 Skupno načrtovanje nastanitve in podpore.....	47
7.2.3 Prilagojena nastanitev in podpora glede na individualne potrebe	47
7.2.4 Dostop do dolgoročnejših možnosti premikanja in upravljanje z njimi	47
7.2.5 Raznolike možnosti nastanitve	48
8. Profil znanj in spretnosti EU za državljane tretjih držav.....	51
8.1 Uvod in pregled pobud EU za vključevanje.....	51
8.2 Pregled pobud EU za vključevanje	51
8.2.1 Celostni pristop k vključevanju	51
8.2.2 Pomen oblikovanja profilov znanj in spretnosti ter upravljanja kariere	52
8.2.3 Kakšen je profil znanj in spretnosti EU?.....	52
8.2.4 Kako deluje orodje EU Skills Profile Tool - praktični vidiki	55
8.2.5 Struktura orodja EU Skills Profile Tool.....	57
8.2.6 Orodje Europass	63
Reference.....	64

Uvod v priročnik za mentorje

Dobrodošli v Priročniku za mentorje civilne odgovornosti - vašem celovitem vodniku za učinkovito izvajanje usposabljanja o civilni odgovornosti za mladoletnike brez spremstva in usposabljanja o civilni odgovornosti za zainteresirane strani. Kot izvajalec usposabljanja imate ključno vlogo pri oblikovanju prihodnosti mladoletnikov brez spremstva, saj jim zagotavljate znanje, spretnosti in vrednote, ki so potrebni za obvladovanje zapletenosti državlanskega življenja. Ta priročnik je zasnovan tako, da vam kot izvajalcu usposabljanja daje moč, saj ponuja celovit vodnik in splošne praktične nasvete za spodbujanje razumevanja državljskih odgovornosti, demokratičnih načel in sodelovanja v skupnosti pri mladoletnikih brez spremstva. Zajema široko paleto tem, od razumevanja načel državljske vzgoje in otrokovih pravic do praktičnih orodij EU, namenjenih lažšanju procesa vključevanja, izkoriščanja tehnologije za boljše izvajanje usposabljanja, pri čemer se pogloblja tudi v posebne izzive, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva. S spodbujanjem občutka pripadnosti in razumevanja imajo lahko inštruktorji ključno vlogo pri oblikovanju teh mladih učencev v vestne državljsane, ki cenijo vrednote demokracije in dejavno prispevajo k izboljšanju družbe.

Ne glede na to, ali usposabljate skupino zaposlenih, učencev ali članov skupnosti, je Priročnik za mentorje vaš vodnik, ki vam bo pomagal sprostiti celoten potencial tistih, ki jih usposabljate, in tako pozitivno vplivati na posameznike in organizacije, ki jim služite. Želimo vam veliko uspeha pri vaših prizadevanjih na področju usposabljanja in upamo, da vam bo ta priročnik postal neprecenljiv vir.

Uspeh tega priročnika je v veliki meri posledica predanega dela partnerjev projekta Civilhood: [Südwind](#) - "Ozadje in načela usposabljanja Civilhood", [CODECA](#) - "Državljska vzgoja", [Center za evropsko ustavno pravo](#) - "Otrokove pravice", [ARSIS](#) - "Primer mladoletnikov brez spremstva", [CESIE](#) - "Prehod v odraslost" in [STERREICHISCHE KINDERFREUNDE](#) - "EU Skills Profile for Third Country Nationals, Europass Profile Tool & Online Editor Tool", ki so imeli ključno vlogo pri oblikovanju zgoraj omenjenih posebnih delov tega priročnika.

Priročnik je na voljo v angleščini, grščini, nemščini, italijanščini in slovenščini kot odprti izobraževalni vir (OER) in je dostopen prek na platformi projekta.

1. Praktični nasveti za mentorje, ki delajo z mladoletniki brez spremstva

Z vključitvijo teh praktičnih nasvetov v svoj pristop k usposabljanju lahko za mladoletnike brez spremstva ustvarite pozitivno in spodbudno učno izkušnjo ter jim pomagata pridobiti znanje in spretnosti, potrebne za aktivno in ozaveščeno državljanstvo.

Ustvarjanje varnega in vključujočega okolja:

- ✓ vzpostavite zaupanje z ustvarjanjem varnega in prijaznega prostora, v katerem se mladoletniki lahko brez težav izražajo.
- ✓ spodbujati občutek pripadnosti s spodbujanjem vključevanja in spoštovanjem kulturne raznolikosti v skupini.

Kulturna občutljivost:

- ✓ Zavedajte se različnih kulturnih okolij mladoletnikov brez spremstva in temu prilagodite svoj pristop k poučevanju.
- ✓ V gradivo vključite kulturno relevantne primere in sklicevanja, da bi izboljšali razumevanje in sodelovanje.

Poučevanje, ki temelji na travmi:

- ✓ Prepoznajte morebitne travme, ki jih doživljajo mladoletniki brez spremstva, in pri poučevanju uporabite pristop, ki upošteva travme.
- ✓ Ustvarite podporno vzdušje, ki priznava in upošteva njihove čustvene potrebe.

Interaktivne in participativne metode:

- ✓ Uporabljajte interaktivne in participativne metode poučevanja, kot so skupinske razprave, igranje vlog in praktične dejavnosti, da aktivno vključite učence.
- ✓ omogočite prostor za osebne izkušnje in razmišljanja ter tako spodbudite bolj interaktivno učno okolje.

Zagotovite jasne informacije:

- ✓ Jasno sporočite učne cilje, pričakovanja in urnike, da bodo mladoletniki lažje razumeli strukturo programa in kaj se od njih pričakuje.
- ✓ Ponudite dodatne vire, kot so vizualni pripomočki ali pisno gradivo, s katerimi boste utrdili ključne koncepte.

Spodbujajte medsebojno podporo:

- ✓ Spodbujanje občutka skupnosti s spodbujanjem medsebojne podpore in sodelovanja med mladoletniki.
- ✓ Ustvarite priložnosti za izmenjavo izkušenj in učenje drug od drugega.

Opolnomočenje in državljanska angažiranost:

- ✓ Poudariti pomen državljanske udeležbe in mladoletnikom omogočiti, da dejavno prispevajo k svoji skupnosti.
- ✓ Zagotovite jim priložnosti za sodelovanje v skupnostnih projektih, prostovoljnem delu ali drugih državljanskih dejavnostih.

2. Ključna načela izobraževanja odraslih

Tu so temeljna načela učenja odraslih, ki jih morate vključiti v načrtovanje in izvajanje usposabljanja o državljanstvu, osredotočeno na zainteresirane strani, da bi povečali učinkovitost in zavzetost učne izkušnje:

- 1. Samostojno usmerjanje:** Odrasli so raje sami odgovorni za svoje odločitve in učenje. Ključnega pomena je, da učenci določijo cilje, opredelijo svoje zahteve glede izobraževanja ali usposabljanja in izvedejo strategijo za izboljšanje lastnega učenja.
- 2. Izkoristite izkušnje:** Odrasli, na katere vplivajo njihove izkušnje, se optimalno učijo tako, da osmislijo ta srečanja. Praktično učenje, kot so izkustvene priložnosti, je za odrasle učence zelo koristno.

- 3. Pripravljenost na učenje/ustreznost:** Odrasli učenci so običajno bolj dejavno vključeni v izobraževalne dejavnosti, ki neposredno vplivajo na njihovo življenje. Njihova motivacija za učenje je tesno povezana s prepričanjem, da bo pridobljeno znanje koristno v resničnem življenju. Zato je učinkovitost izobraževanja odraslih večja, če je vsebina ustrezna in uporabna za njihove neposredne potrebe.
- 4. Potrebno je vedeti:** Preden odrasli namenijo čas in trud učenju, morajo jasno razumeti, zakaj je znanje ali spretnost nujna. Prisotnost jasnih ciljev in rezultatov jim omogoča, da prepoznajo in cenijo vrednost učnega procesa.
- 5. Učenčeva avtonomija:** Avtonomija odraslih učencev: odrasli učenci dajejo prednost notranji motivaciji in osebni odgovornosti za svojo učno pot. Spodbujanje notranje motivacije vključuje priznavanje njihovih dosežkov, krepitev samospoštovanja in samozavesti. Odrasli raje prevzemajo odgovornost za svojo izobraževalno pot, pri čemer poudarjajo pomen ponudbe izbir in priložnosti, ki jim omogočajo, da uravnavajo hitrost in slog svojega učenja.
- 6. Reševanje problemov:** Odrasli pristopajo k učenju kot k reševanju problemov, pri čemer začnejo s problemom in si prizadevajo za rešitev. Zato mora vsebina usposabljanja obravnavati resnične izzive na tem področju. To zahteva enak poudarek na prepoznavanju in reševanju problemov, za kar so potrebni moderatorji z dobrimi veščinami in praktično naravnanoostjo. Vodje usposabljanja morajo odrasle udeležence usposabljanja voditi skozi proces, ki vključuje samoocenjevanje, določanje ciljev in ugotavljanje vrzeli ter vključuje praktične dejavnosti za učenje posebnih spretnosti. Ključno je, da se zavedamo, da moderator morda nima vseh odgovorov; rešitve lahko nastanejo tudi v sodelovanju znotraj skupine.
- 7. Proces s čutili:** Večina odraslih učencev se ne znajde najbolje na predavanjih. Glede na omejeno plastičnost možganov pri starejših osebah je za učinkovito ohranjanje novih informacij ključnega pomena aktivno vključevanje čutil. Učni pristopi morajo vključevati slušne, vizualne, bralne/pisne, samostojne in skupinske tehnike, da bi zadovoljili različne učne želje.
- 8. Povratne informacije:** Odraslim koristijo pravočasne in konstruktivne povratne informacije. Pomaga jim oceniti njihov napredek, prilagoditi učne strategije in okrepiti njihovo motivacijo.

2.1 Spretnosti dobrega moderatorja¹

Neverbalno olajševanje spretnosti

- **Oglejte si celotno skupino:** ne glejte preveč na posameznika.
- Vstanite, **ko govorite** (zlasti na začetku seje): Z nasmehom in mirnimi rokami pokažite, da se počutite sproščeno, vendar samozavestno.
- **Gibajte se, ne da bi motili skupino:** Ne hodite gor in dol, ne razkazujte preveč hrbta in ne govorite, ko vas ljudje ne vidijo dobro. Ne stojte ali sedite preblizu ljudi, če je jasno, da želijo več prostora.
- Z **gestami in dejanji** poskrbite, da bo skupina živahna in osredotočena, ali z njimi pokažite naklonjenost. S ploskanjem z rokami pritegnite pozornost ali pokažite, da je nekdo naredil prav.

Govorne spretnosti

- **Govorite počasi in jasno.** Poiščite preproste načine za izražanje težjih idej in za lažje razumevanje uporabite lokalne primere.
- **Pomagajte udeležencem, da govorijo večinoma sami.** Postavljajte vprašanja, ki udeležence spodbudijo k govorjenju, kot so: "Kaj menite o ...", "Zakaj ...", "Kako ...", "Kaj če ..." itd. Če kdo odgovori s preprostim "Da" ali "Ne", ga prosite, naj razloži.
- **Parafraza:** Občasno preoblikujte misli in občutke ljudi s svojimi besedami in se prepričajte, da ste pravilno razumeli, kar so povedali. Recimo: "Torej, to, kar pravite, je ...".
- **Povejte svoje zgodbe:** S primernim samorazkrivanjem mentorja ustvarite zaupanje med skupino in seboj. Veliko bolj verjetno bo, da bodo delili svoje zgodbe, če boste vi delili svoje. Vendar se je treba zavedati, da ne postanete tako osebni, da bi bilo ljudem neprijetno, ali da ne nadaljujete predolgo (ljudje bodo običajno sledili vašemu zgledu, zato se zavedajte, kaj modelirate. Podprite izjave nekoga tako, da z njim delite ustrezno osebno izkušnjo. Povejte nekaj takega: "To me spominja na nekaj, kar se je zgodilo lani, ko ...".
- **Ponudite primere ali simbole,** ki bodo ljudem pomagali, da si bodo lažje predstavljali, o čem govorite, in jih povezali s tem.

¹ USAID (n.d.). Facilitation Skills Training Manual. [www.Publiclab.org. https://publiclab.org/system/images/photos/000/020/662/original/FACILITATION_SKILLS_TRAINING_Manual.pdf](https://publiclab.org/system/images/photos/000/020/662/original/FACILITATION_SKILLS_TRAINING_Manual.pdf)

- **Poslušajte, poslušajte, poslušajte!**: Poslušajte, pojasnajte, ponavljajte in razmišljajte, zlasti kadar menite, da se morda ne strinjate. Ko ljudje postavijo vprašanje vam kot "strokovnjaku", najprej povabite druge, da odgovorijo, tako da vprašanje postavite celotni skupini. Pogosto boste presenečeni, koliko modrosti se skriva v skupini.

- **Če se želite izogniti spopadu, se obrnite na druge**: Če vas udeleženec kritizira ali se močno ne strinja z njegovimi besedami, je pogosto koristno, da pred lastnim komentarjem povabite k besedam preostale člane skupine.

- **Bodite potrjujoči!**: Če je le mogoče, najdete v ponudbi nekaj pozitivnega in koristnega. Če ste se oddaljili od teme, preusmerite razpravo.

- **Izvedite "Preverjanje temperature"**: "Ali je moja predstavitev smiselna?" ali "Ali ima kdo v tej fazi kakšne pripombe ali vprašanja?" itd.).

- **Izvedite tihe udeležence in se posvetite udeležencem, ki preveč govorijo.**

- **pomagati izpostaviti stališča, ki niso v celoti izražena ali zastopana.**

- **Preprečite, da bi se razvili spori na štiri oči, ki bi lahko prevzeli dialog.** Prosite za nekaj minut miru, naredite hitro spodbudo.

- **Bodite zgled**: Z besedami in govorico telesa pokažite, da imate skupino radi in jo spoštujete ter da želite slišati mnenja vseh.

- **Med razpravo za skupino povzemajte razpravo**, da jo bodo vsi lahko spremljali. Spremljajte tudi občutke ljudi.

3. Ozadje in načela usposabljanj o državljanstvu

Cilj: Jasno opredelite namen usposabljanja in njegov pomen v okviru civilne družbe.

Priročniki za usposabljanje civilne družbe so vrhunec različnih faz raziskave, vključno z dokumentacijsko raziskavo, intervjuji, fokusnimi skupinami, vprašalniki, študijskimi obiski in zbiranjem najboljših praks. Zagotavljajo celovit model usposabljanja, ki izhaja iz trenutnih razmer, potreb na terenu ter obstoječih shem, politik in programov v sodelujočih državah. Gradivo za usposabljanje je razdeljeno na dva dela: prvi je namenjen zainteresiranim stranem, drugi pa usposabljanju mladoletnikov brez spremstva. Usposabljanje učencev brez spremstva se osredotoča na državljansko vzgojo, da bi jim olajšali prehod v odraslost in uspešno vključevanje v družbe gostiteljice. Gradivo, namenjeno zainteresiranim stranem, podpira strokovnjake, ki delajo ali bodo delali z UAM, in vključuje preizkušene tehnike iz virov, razvitih v okviru projekta, ter učinkovitost raziskav.

Informacije o različnih potrebah in izzivih, s katerimi se soočajo dijaki in študenti v Avstriji, na Cipru, v Grčiji, Italiji in Sloveniji, so bile zbrane in predstavljene v okviru štirih tematskih stebrov, osredotočenih na prehod v odraslost:

1. Družbena razsežnost,
2. Izobraževanje in usposabljanje,
3. Pravna razsežnost in
4. Vključevanje na trg dela.

Te predloge lahko izvajajo vsi, ki želijo usposablјati UAM, pri čemer se lahko zgledujejo po standardih

iz Konvencije o otrokovih pravicah in evropske zakonodaje. Ti standardi mladoletnikom zagotavljajo državljanske, socialne, politične, kulturne in ekonomske pravice. Žal so raziskave pokazale, da so sistemi sprejema in podpore za mladoletne migrante v Evropski uniji zelo pomanjkljivi, saj ne izpolnjujejo standardov in načel, ki jih določajo Združeni narodi in Evropska unija.

Spletna stran Gradivo za usposabljanje UAM je na voljo v naslednjih jezikih: angleščini, nemščini, grščini, italijanščini, slovenščini, francoščini, arabščini, perzijščini in urduščini. Zavedamo se, da jezikovna ovira na začetku predstavlja velik izziv in da ni vedno mogoče zagotoviti prisotnosti prevajalcev. V takšnih primerih je priporočljiva uporaba aplikacij za glasovne prevajalce. Številne brezplačne aplikacije so na voljo za operacijska sistema Android in iOS ter bistveno poenostavijo komunikacijo.

Usposabljanje mentorjev, drugih strokovnjakov in UAM na usposabljanju in ocenjevanju civilne družbe.

Slika: Téclaire Ngo Tam (Südwind)

3.1 Pedagoški pristopi

Civilnost se nanaša na evropski izobraževalni program za socialno in državljansko vzgojo. Za uspeh projekta so ključnega pomena metode in kanali, ki se uporabljajo za prenos konteksta z mentorja na učenca. Samo razvoj konteksta in digitalne platforme ne zadostuje za zagotovitev zelenih rezultatov. Civilhood priznava, da je eden od pomembnih vidikov tega priročnika predstaviti to temo na sistematičen in skladen način, ki pospešuje učenje in razvoj spretnosti. Služil bo kot vodilo izvajalcem usposabljanja v projektu, prenesel koncept programa na vse zainteresirane strani in služil kot pisna izjava o zelenih rezultatih projekta v smislu pridobljenega znanja in spretnosti, strukture in virov ter učnih metod, ki se bodo uporabljale. To prilagodljivo gradivo za usposabljanje je bilo oblikovano v skladu s spoznanji, pridobljenimi iz opravljenih raziskav, pri čemer so bile posebej poudarjene potrebe UAM in zainteresiranih strani, ki sodelujejo z UAM. Oblikovana so tako, da celovito obravnavajo ugotovljene vrzeli v teh potrebah. Gradivo za usposabljanje se osredotoča na državljansko vzgojo za UAM in je dodatno razširjeno tako, da je namenjeno zainteresiranim stranem ter jih opremlja z učinkovitimi in uspešnimi metodami poučevanja za UAM .

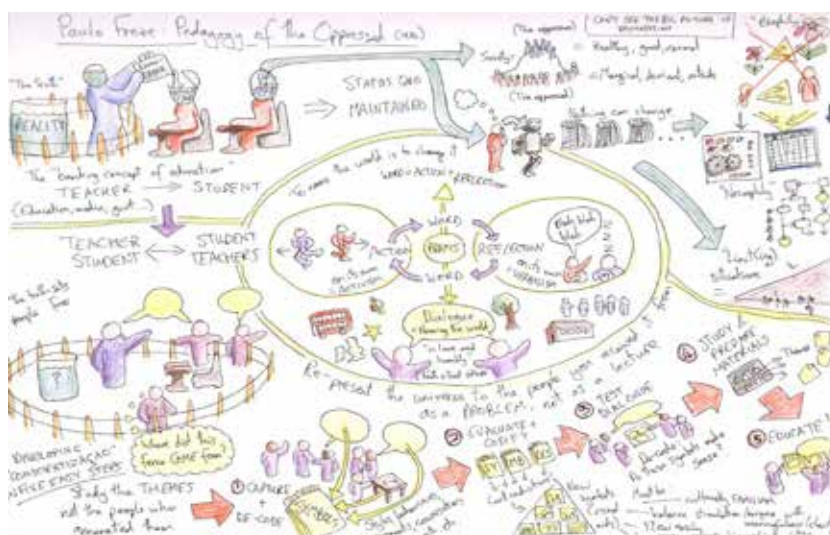
3.1.1 Pedagogika zatiranih

Pedagoški pristopi, ki jih je treba uporabiti, so globalno državljansko izobraževanje in metode, kot

so opisane v knjigi *Pedagogika zatiranih* Paula Freireja, katerih namen je opolnomočiti učence, kar se bo nadalje preneslo v mehkejši prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost, na trg dela in v družbo gostiteljico.

Pedagogika zatiranih Paula Freireja je filozofska, politična in izobraževalna teorija, ki se osredotoča na boj proti zatiranju. Freire opisuje teorijo zatiranja in vire osvoboditve ter pravi, da je ključ do osvoboditve v prebujanju kritične zavesti in miselnih procesov posameznika. Ta proces poteka z novo vrsto izobraževanja, ki vzpostavlja partnerstvo med učitelji in učenci, opolnomoča učence za dialog ter začne proces humanizacije z razmišljanjem in njegovo povezavo z delovanjem.

Paulo Freire v tem eseju razpravlja o razvijanju kritične zavesti med zatiranimi. Poudarja, da na to zavest vpliva zatiralni položaj, v katerem se nahajajo, in da jo je mogoče doseči le z dialogom v izobraževanju. Za Freireja je to radikalna zamisel, ki od ljudi zahteva, da so pripravljeni sprejeti spremembe. Prepričan je, da osvoboditev prihaja iz notranjosti zatiranih in da lahko le ti rešijo sebe in zatiralce pred zatiranjem.

cc.: Steve Whitla (2017). *Pedagogika zatiranih Paula Freireja: Vizualni povzetek: pedagoška pedagogika: vizualni povzetek*²

Poučevanje UAM o vprašanih državljske vzgoje bo imelo pomembne in dolgotrajne učinke. To se bo zgodilo s spodbujanjem njihove sposobnosti razumevanja političnega ozadja države gostiteljice in z omogočanjem razumevanja političnega razvoja, ki bi lahko vplival nanje. Državljska vzgoja lahko okrepi tudi strokovnjake in zainteresirane strani na področju zaščite otrok. Vse to vodi k mobilizaciji posameznikov in njihovem vključevanju v politično sodelovanje in vključevanje v družbo gostiteljico.

3.1.2 Izobraževanje o globalnem državljanstvu

Po podatkih Unesca,³ je glavni cilj vzgoje za globalno državljanstvo (GCED) spodbujanje spoštovanja do vseh, razvijanje občutka pripadnosti skupnemu človeštvu in usmerjanje učencev, da postanejo

2 Steve Whitla (2017). *Pedagogika zatiranih Paula Freireja: Vizualni povzetek*: <https://meaning.guide/index.php/2017/07/21/paulo-freires-pedagogy-of-the-oppressed-a-visual-summary/>

3 UNESCO <https://www.unesco.org/en/global-citizenship-peace-education/need-know>

odgovorni in angažirani svetovni državljani. Cilj GCED je opolnomočiti učence, da prevzamejo aktivno vlogo pri obravnavanju in reševanju globalnih izzivov, ter jih spodbuditi, da proaktivno prispevajo k bolj mirnemu, strpnemu, vključujočemu in varnemu svetu. Izobraževanje za globalno državljanstvo mladim omogoča, da razvijejo bistvene kompetence, ki jim omogočajo, da aktivno sodelujejo s svetom in prispevajo k njegovemu pravičnejšemu in bolj trajnostnemu razvoju. Vključuje državljansko učenje z aktivnim sodelovanjem učencev pri projektih, ki obravnavajo globalna vprašanja družbenega, političnega, gospodarskega ali okoljskega pomena.

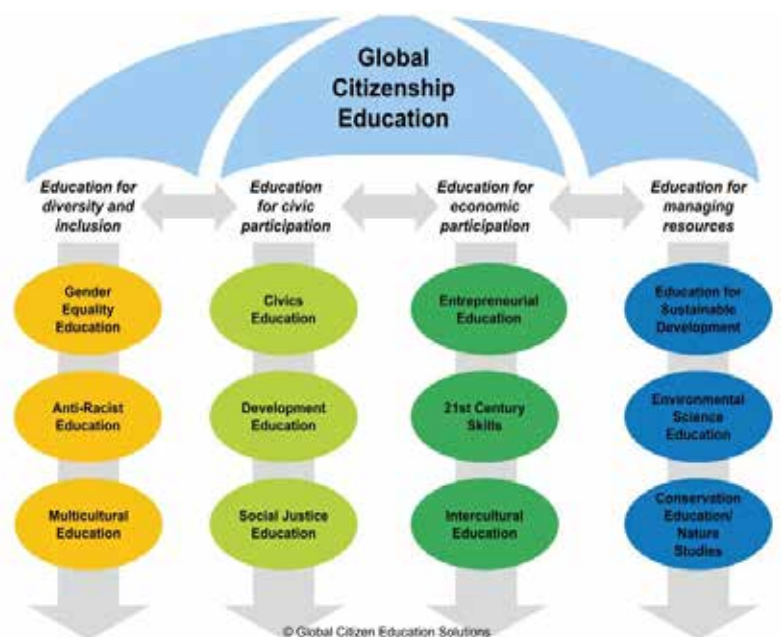
Cilj GCED je torej opolnomočiti učence vseh starosti, da bi aktivno sodelovali pri oblikovanju mirnejše, strpnejše, vključujoče in varnejše družbe, tako na lokalni kot na svetovni ravni. GCED temelji na treh učnih področjih: kognitivnem, socialno-čustvenem in vedenjskem.

1. Znanje ali kognitivna razsežnost: Ta razsežnost poudarja pridobivanje znanja, povezanega z globalnim državljanstvom. Učenci se osredotočajo na razumevanje konceptov, kot so človekove pravice, socialna pravičnost in trajnostni razvoj. Vključuje oblikovanje temeljnega razumevanja medsebojne povezanosti globalnih vprašanj.

2. Socialno-čustveno učenje ali afektivna razsežnost: Socialno-čustvena razsežnost obravnava razvoj pozitivnih stališč in vrednot, povezanih z globalnim državljanstvom. To vključuje spodbujanje odnosov, kot so spoštovanje različnosti, empatija in solidarnost. Njen cilj je gojiti občutek skupne človečnosti in odgovornosti do drugih.

3. Vedenjska ali psihomotorična razsežnost: Vedenjska dimenzija se osredotoča na razvoj praktičnih spretnosti in kompetenc, ki posameznikom omogočajo, da aktivno sodelujejo kot svetovni državljani. To vključuje izpopolnjevanje spretnosti, kot so kritično mišljenje, reševanje problemov in učinkovito komuniciranje - bistvena orodja za informirano in učinkovito ukrepanje v zvezi z globalnimi vprašanji.

Te tri razsežnosti skupaj tvorijo celosten pristop k GCED, ki zagotavlja, da učenci ne pridobijo le znanja, temveč razvijejo tudi stališča in spretnosti, ki so potrebni za pomemben prispevek k bolj pravičnemu, vključujočemu in trajnostnemu svetu. Učitelji morajo razumeti vse tri razsežnosti, da svojim učencem omogočijo celostno učno izkušnjo.

4

Cilj izobraževanja o globalnem državljanstvu (GCED) je opolnomočiti učence vseh starosti, da bi aktivno sodelovali pri oblikovanju mirnejše, strpnejše, vključujoče in varnejše družbe, tako na lokalni kot na globalni ravni. GCED temelji na treh učnih področjih: kognitivnem, socialno-čustvenem in vedenjskem.

Kognitivno učenje se nanaša predvsem na znanje in miselne spretnosti, ki so potrebne za boljše razumevanje sveta in njegove kompleksnosti. Družbeno-čustveno učenje se nanaša na razumevanje vrednot, stališč in socialnih spretnosti, ki učencem omogočajo čustveni, psihosocialni in fizični razvoj ter spoštljivo in mirno sobivanje z drugimi. Nazadnje, akcijsko učenje se nanaša na to, kako učenci izvajajo, uporabljajo, prakticirajo in sodelujejo s tem, kar se učijo.

3.2 Gradivo za usposabljanje za mladoletnike brez spremstva in zainteresirane strani

Zagotavljanje blagega prehoda mladoletnikov brez spremstva v odraslost postaja vse bolj aktualno vprašanje, ki vzbuja veliko zanimanja.

Poučevanje mladoletnikov brez spremstva o vprašanjih državljanske vzgoje bo imelo pomembne in dolgotrajne učinke. To se doseže s spodbujanjem sposobnosti mladoletnikov brez spremstva, da razumejo politično ozadje države gostiteljice in da razumejo politični razvoj, ki bi lahko vplival nanje. Državljanstva vzgoja lahko mladoletnikom brez spremstva nudi tudi občutek opolnomočenja. Vse to se konča z mobilizacijo posameznikov in njihovim vključevanjem v politično sodelovanje in vključevanje v družbo gostiteljico. Poučevanje oseb brez spremstva o zadevah v zvezi z državljansko vzgojo bo imelo pomembne in dolgotrajne učinke. To se bo zgodilo s spodbujanjem njihove sposobnosti razumevanja političnega ozadja države gostiteljice in z omogočanjem razumevanja političnega razvoja, ki bi lahko vplival nanje.

4 Global Citizen Education Solution. <https://gcdsolutions.com/2021/03/23/what-is-global-citizenship-education/>

Zato je ključnega pomena, da se poleg UAM usposablja tudi zainteresirane strani in kolegi mentorji, ki bodo še naprej ponavljali znanje o usposabljanju na področju državljanske vzgoje.

Gradivo za usposabljanje o civilnosti za UAM vključuje naslednje dele:

Enota 1 - Jezik

Enota 2 - Zakonske pravice in obveznosti

Enota 3 - Kulturne norme

Enota 4 - Vključevanje na trg dela

Enota 5 - Mehke veščine

Sveženj za usposabljanje zainteresiranih strani obsega naslednje dele:

Enota 1 - Mladoletniki brez spremstva

Enota 2 - Otrokove pravice in etika

Enota 5 - Potrebe otrok

Enota 3 - Usposabljanje mentorjev

Enota 4 - Kognitivna pristranskost

Pomembno je opozoriti, da se nekateri predlogi, predstavljeni v gradivu za usposabljanje, ki je strukturirano kot učna enota, ne nanašajo vedno izključno na eno samo določeno vprašanje. Pogosto lahko en predlog pozitivno vpliva na različne vidike življenja mladoletnika brez spremstva in zagotavlja podporo zainteresiranim stranem na različne načine.

3.2.1 Inovacije na področju usposabljanja

Kombinirano učenje - kadar koli in kjer koli

Opredelevitev kombiniranega učenja ima v skladu z evropskim zagotavljanjem kakovosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (VET) dve razsežnosti:

- **Hibridno ali mešano učenje:** Pri učenju se uporablja kombinacija različnih načinov učenja. Pogosto se natančneje uporablja za označevanje tečajev, pri katerih se uporablja kombinacija neposrednega poučevanja, delavnic ali seminarjev, in spletnih tehnik učenja na daljavo (kot so internet, televizija, konferenčni klici).⁵
- **Pri poučevanju učencev se uporabljajo tako spletne kot osebne učne izkušnje.** Pri kombiniranem učenju lahko na primer učenci obiskujejo pouk, ki ga vodi učitelj v tradicionalni učilnici, hkrati pa samostojno opravljajo spletne komponente predmeta zunaj učilnice. V tem primeru lahko čas v razredu nadomestijo ali dopolnijo spletne učne izkušnje, učenci pa bi se na spletu učili o istih temah kot v razredu, kar pomeni, da bi se spletne in osebne učne izkušnje izvajale vzporedno in se dopolnjevale.⁶

Pri ocenjevanju razmerja med osebno podporo in avtonomnim učenjem na daljavo morajo izvajalci usposabljanja upoštevati individualne učne izkušnje in zmožnosti svojih udeležencev. Predlagamo, da je razmerje med e-učenjem in osebnim učenjem približno 80 % /20 %.

⁵ Glosar Ploteus, Evropska komisija, Evropska unija. <http://ec.europa.eu/ploteus/glossary>

⁶ S. Abbott (ur.). Glosar reforme izobraževanja. The Great schools partnership, ZDA. <http://edglossary.org/blended-learning/>

Pri organizaciji tečaja kombiniranega učenja morate kot izvajalec usposabljanja upoštevati celovit in skladen razvoj posameznika, pomen upoštevanja individualnih razlik, metode dejavnosti in odkrivanja, celostno naravo učnega načrta Civilhood in načela na problemih temelječega učenja.

3.2.2 Vadba uporabe tehnologije

Trenutna preobrazba družbe, v kateri tehnologijo uporabljajo ljudje iz različnih starostnih skupin, je nedvomna. Med drugimi prednostmi zagotavlja priložnost za izobraževanje za vse, katerega cilj je razvijanje znanja in spretnosti za delovanje v družbi, da bi bili produktivni in imeli dostojno kakovost življenja v okviru digitalnega državljanstva. To je mogoče doseči z "opolnomočenjem učencev z izobraževanjem in razvijanjem kompetenc, ki jih potrebujejo za aktivno učenje in sodelovanje v naši digitalno bogati družbi"⁷. Svet Evrope (SE) opredeljuje kompetence digitalnega državljanstva kot "znanje, vrednote, stališča in spretnosti, ki jih vsi državljani potrebujejo za uveljavljanje in obrambo svojih demokratičnih pravic in odgovornosti ter za spodbujanje in zaščito človekovih pravic, demokracije in pravne države v kibernetnem prostoru"⁸. Napredna rešitev IKT (namensko spletno mesto za e-učenje), ki je na voljo v več jezikih, ima številne prednosti, saj zagotavlja enostaven in učinkovit način predstavitve vsebine ter odzivno zasnovo, pri kateri se je mogoče lepo in poglobljeno učiti na vseh lokacijah na vseh povezanih napravah z internetom. Spletna različica je na voljo na spletnem naslovu <https://civilhood.eu/>.

3.3 Razvijanje in spodbujanje samostojnega in neodvisnega učenja

Sposobnost samostojnega in neodvisnega učenja je ključna lastnost diplomantov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Samostojno učenje je proces, metoda in filozofija izobraževanja, s katerim udeleženec usposabljanja pridobiva znanje z lastnimi močmi ter razvija sposobnost raziskovanja in kritičnega vrednotenja. Vključuje svobodno izbiro pri določanju teh ciljev v okviru določenega predmeta in s pomočjo inštruktorja. Zahteva svobodo procesa pri uresničevanju ciljev in nalaga večjo odgovornost za izobraževanje. Na učenca udeleženca usposabljanja za doseganje ciljev in za vrednost ciljev.

Dejavniki, ki vplivajo na sposobnost udeležencev usposabljanja, da postanejo samostojni učenci, so:

- Motivacija - Učenci se bolj poglobljeno ukvarjajo z učenjem in želijo v celoti razumeti nove ideje. Samoučinkovitost je prepričanje o lastni sposobnosti za uspeh.
- Avtonomija - Avtonomni učenci imajo nadzor nad tem, kaj, kdaj in kako se učijo.
- Sodelovanje - samostojni učenci učinkovito uporabljajo učenje med vrstniki in podporo inštruktorjev.

7 Svet Evrope - *Izobraževanje za digitalno državljanstvo*

8 Prav tam.

cc: Svet Evrope

3.4 Zagotavljanje ustreznega usposabljanja in njegove kakovosti - priporočilo

V povezavi z Agencijo za temeljne pravice (2023) v okviru projekta Civilhood se močno priporoča, da ustanove, ki skrbijo za otroke, poskrbijo, da bo njihovo osebje, vključno s skrbniki in prostovoljci na vseh ravneh, skupaj z otroki, ki so pod njihovim varstvom, deležno celovitega usposabljanja. Številne ugledne ustanove zagotavljajo usposabljanje z uporabo strokovnih gradiv, vključno s tistimi, ki so bila razvita v okviru tega projekta. Takšni programi usposabljanja morajo upoštevati uveljavljene standarde kakovosti in vključevati naslednje ključne vidike:

- **Strokovno znanje o zaščiti otrok:** Usposabljanje bi jih moralo opremiti s potrebnim znanjem in spretnostmi, da bi pri vseh ukrepih in odločitvah dajali prednost otrokovim koristim.
- **Učinkovita interakcija:** Skrbniki morajo razviti spretnosti za učinkovito interakcijo in sodelovanje z otroki ter ustvariti varno in spodbudno okolje.
- **Razumevanje posebnih potreb:** Da bi lahko zagotovili ustrezno oskrbo in podporo, morajo skrbniki razumeti posebne potrebe otrok, ki so žrtve zlorabe in izkoriščanja.
- **Kulturna občutljivost:** Skrbniki morajo biti usposobljeni za kulturno občutljivost in poznavanje posebnih kulturnih vprašanj, ki lahko vplivajo na otroke v njihovi oskrbi.
- **Izobraževanje za trajnostni razvoj** je ključnega pomena in mora vključevati različne vidike. Otroci in vzgojitelji bi morali pridobiti znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, vključno s trajnostnim načinom življenja, človekovimi pravicami, enakostjo spolov, kulturo miru in nenasilja ter kulturno raznolikostjo.

Predlagani pristopi in metode so v skladu z Unescovim časovnim načrtom za izvajanje globalnega akcijskega programa za izobraževanje za trajnostni razvoj, kot je opisano v Unescovi publikaciji iz leta 2014. Izobraževanje za trajnostni razvoj: časovni načrt⁹.

⁹ Unescov načrt za izvajanje globalnega akcijskega programa za izobraževanje za trajnostni razvoj: <https://>

4. Državljanjska vzgoja

Cilj: Zagotoviti celovito znanje o državljanski vzgoji in njeni vlogi v družbi.

Namen državljanske vzgoje je državljanom zagotoviti potrebno ozaveščenost, znanje in spretnosti za dejavno sodelovanje v demokratični državi in družbi. Gre za stalen proces.

“Državljanjska vzgoja” je učenje o državljanskih pravicah in dolžnostih. Državljanjska vzgoja je izobraževalni proces, katerega cilj je osveščanje državljanov o njihovih pravicah, odgovornostih in dolžnostih. S tem se državljanom zagotovi znanje o tem, kako lahko vplivajo na politične rezultate, kar prispeva k izboljšanju kakovosti upravljanja.

Vodilno načelo državljanske vzgoje je zajeto v stavku *“Demokracije potrebujejo demokrate”*. Ta poudarja trajni pomen vzgoje državljanov, ki ne le dobro poznajo demokratične postopke, temveč tudi dejavno prispevajo k demokratični družbi. Državljanjska vzgoja v demokratičnem kontekstu v bistvu vključuje izobraževanje posameznikov na področju samoupravljanja, da bi spodbujali, razvijali in ustvarjali ozaveščene državljane.

Da bi udeleženci usposabljanj postali učinkoviti inštruktorji, morajo poleg temeljnih konceptov demokracije osvojiti tudi veščine za posredovanje pridobljenega znanja.

Priročnik služi kot izčrpen vodnik za vodje usposabljanj in moderatorje, ki sodelujejo pri dejavnostih državljanske vzgoje. Zajema bistvene informacije o konceptih državljanske vzgoje in učenja odraslih ter ponuja praktične napotke za organizacijo in izvajanje usposabljanj, hkrati pa poudarja ustrezne in učinkovite metodologije za spodbujanje učenja, zlasti v zvezi z otrokovimi pravicami, primerom oseb z neporočenimi državljanstvi in njihovim prehodom v odraslost.

4.1 Opredelitve in razumevanje državljanske vzgoje

Skupina UNDP za demokratično upravljanje (2004): Državljanjska vzgoja. Practical Guidance Note, je državljansko vzgojo opredelila kot:

“učenje za učinkovito sodelovanje v demokratičnih in razvojnih procesih na lokalni in nacionalni ravni. Je pomembno sredstvo za razvoj zmogljivosti na družbeni ravni z opolnomočenjem ljudi za učinkovito državljansko udejstvovanje. Je bistvena razsežnost pri krepitvi zmožnosti družbe za upravljanje lastnih zadev in dopolnjuje razvoj zmogljivosti na individualni in institucionalni ravni.” p.5

Pomen državljanske vzgoje temelji na dejstvu, da demokracija ni a dana. Treba jo je nenehno negovati in ceniti. Moč demokratične države izhaja iz neomajne podpore njenih državljanov. Poskus nasilne uveljavitve legitimnosti in sprejetosti brez prostovoljne podpore ljudi spodkopava samo bistvo demokracije. Demokratični sistem je močno odvisen od stalne podpore in zaupanja državljanov. Doseganje soglasja o demokratičnih normah, vrednotah in načelih je nujno za učinkovito delovanje demokratičnega sistema in njegovo trajnost. V bistvu demokracija ne more delovati brez demokratičnih državljanov. Pravice in svoboščine, ki jih uživajo državljani v demokratični državi, mora spremljati občutek odgovornosti. To vključuje odgovorno ravnanje, spoštovanje pravic drugih in prispevanje k skupnemu dobremu. Državljanjska vzgoja v zvezi s tem pomembno prispeva k oblikovanju ozaveščenih, dejavnih in odgovornih demokratičnih državljanov.

V skladu z Listino Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekovih pravicah: CM/Rec(2010)7¹⁰ izobraževanje za demokratično državljanstvo je:

“izobraževanje, usposabljanje in ozaveščanje, informacije, prakse in dejavnosti, katerih cilj je, da se učencem z znanjem, spretnostmi in razumevanjem ter z razvijanjem njihovega odnosa in vedenja omogoči uveljavljanje in obramba njihovih demokratičnih pravic in odgovornosti v družbi, da cenijo raznolikost in dejavno sodelujejo v demokratičnem življenju z namenom spodbujanja in zaščite demokracije in pravne države”. (str. 5-6)

V tem okviru obstajajo trije koncepti državljske vzgoje:

- i. Nacionalna državljska vzgoja;
- ii. izobraževanje o evropskem državljanstvu in
- iii. Vzgoja za globalno državljanstvo.

Nacionalna državljska vzgoja je bila v preteklosti ustvarjena kot del državnega izobraževalnega sistema in nacionalnega učnega načrta kot sredstvo za izgradnjo naroda in razvoj nacionalnih norm državljanov, ki lahko vključujejo patriotske in/ali nacionalistične vrednote (Green, 1997¹¹). Le redko se povezuje z razvojem poglobljenega kritičnega mišljenja in razvojem dejanj za ustvarjanje družbenih sprememb.

V okviru članstva v Evropski uniji (EU) postaja koncept evropskega državljanstva vse pomembnejši. Tako kot nacionalno državljanstvo je pravno opredeljeno za osebe, ki so državljani države članice EU. Po drugi svetovni vojni so bili postavljeni temelji evropskega sodelovanja z namenom preseganja nacionalizma. Državljanom držav članic EU je pripadnost EU zagotovila nadnacionalne privilegije, vključno s pravicami do:

- Živite, delajte in potujte v kateri koli državi EU brez diskriminacije.
- aktivno sodelovanje v političnem življenju EU, vključno z možnostjo glasovanja in kandidiranja na lokalnih in evropskih volitvah.
- Evropskemu parlamentu lahko predložijo peticije o vprašanjih, ki jih osebno zadevajo.
- vložite pritožbo zoper katero koli institucijo EU.
- prejemanje konzularne zaščite na veleposlaništvu katere koli druge države EU.¹²(Evropska komisija, 2020)
- Razumevanje teh pravic in delovanja Evropske unije je temeljni vidik, ki ga morajo praktiki razumeti pri državljski vzgoji za Evropsko unijo. Upravičeno trdimo, da je poznavanje teh pravic pomembno za mlade, ne glede na to, ali imajo potni list EU ali ne.

¹⁰ Listina Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekovih pravicah: CM/Rec(2010)7, ki ga je sprejel Odbor ministrov, chrome-extension://efaidnbmnnpbpcjpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/16803034e5

¹¹ Green 1997 Izobraževanje, globalizacija in nacionalna država

¹² Evropska komisija, 2020, "Državljanstvo EU: Na voljo na https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_en, dostopno 11. decembra 2020.

Globalno državljanstvo je koncept državljanstva na širšem geografskem območju .¹³(Davies, 2006) z občutkom pripadnosti in poistovetenja s svetovno skupnostjo, skupnim človeštvom in občutkom solidarnosti po vsem planetu.¹⁴(UNESCO, 2015) kjer *"je vsak posameznik na svetu moralni dejavnik, ki je upravičen do enakega dostojanstva in upoštevanja"*¹⁵(Held, 2010, p.10).V skladu z UnescomUnesca:

"Cilj GCED je omogočiti učencem vseh starosti, da prevzamejo aktivno vlogo, tako pri temelji na treh področjih učenja - kognitivnem, socialno-čustvenem in vedenjskem."

Vzgoja za mir vključuje izobraževalni pristop, katerega cilj je *"oblikovati člane družbe"* pogled na svet na način, ki bo olajšal reševanje sporov in mirovni proces ter jih pripravil na življenje v dobi miru in sprave¹⁶ . V skladu s Unescovega dela na področju izobraževanja za mir in nenasilje¹⁷ :

*"izobraževanje za nenasilje in mir vključuje usposabljanje, spretnosti in informacije, namenjene gojenju kulture miru, ki temelji na načelih človekovih pravic". Ne gre le "za kulturo miru, temveč tudi za posredovanje spretnosti in odnosov, ki so potrebni za razpršitev in prepoznavanje morebitnih konfliktov, ter tistih, ki so potrebni za dejavno spodbujanje in vzpostavljanje kulture miru in nenasilja"*¹⁸ . (p.3)

Državljanstvo vzgojo primerjajo z moralno vzgojo. Pri moralni vzgoji je poudarek na vrednotah in njihovem razvoju, pri državljanstvu vzgoji pa na sodelovanju v družbi.¹⁹(Geboers, 2013) . V naslednjem razdelku so obravnavane državljanske vrednote, odgovornosti in sodelovanje v življenju skupnosti.

4.2 Državljanke vrednote, odgovornosti in sodelovanje v življenju skupnosti

Člen 2 Pogodbe o Evropski uniji (2012) določa, da:

"Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin".

Te vrednote so skupne državam članicam v družbi, v kateri prevladujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost in enakost med moškimi in ženskami. Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018²⁰ o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja, s katerim se obnavlja zavezanost državljanstvu iz strateškega okvira ET 2020 za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju ter Pariške deklaracije z dne 17. marca 2015, poudarja, da

13 (Davies, 2006, Globalno državljanstvo: abstrakcija ali okvir za ukrepanje? Educational review, 58(1), 5-25.)

14 UNESCO, 2015, Globalno državljanstvo izobraževanje: Vključene teme in učni cilji. Pariz: .

15 Held, 2010, str. 10, Cosmopolitanism: Ideals and realities. New York: : Polity Press

16 Key definitions, Issue Paper on Citizenship Education *Working Group on Equality and Values in Education and Training (2021-2025)*, ki so ga uredili Barry van Driel, Vicky Donlevy in Maria Melstveit (2023), (ISBN 978-92-68-07532-6).

17 Unescovo delo na področju izobraževanja za mir in nenasilje: vzpostavljanje miru z izobraževanjem: ED.2008/WS/38, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000160787?posInSet=1&queryId=58bda87c-c999-41ba-924e-187494ccf635>

18 Prav tam.

19 Geboers, E. et al. (2013) Pregled učinkov državljanske vzgoje. Educational Research Review 9, str. 158-173.

20 PRIPOROČILO SVETA z dne 22. maja 2018 o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja, str. 3. (2018/C 195/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01))

bi morale države članice spodbujati *“aktivno državljansko in etično vzgojo ter odprto vzdušje v razredu za spodbujanje strpnega in demokratičnega odnosa ter socialnega državljanstva in medkulturnih kompetenc”* (p.3). Poleg tega poziva, naj bodo učitelji²¹:

“podprti in opolnomočeni z ukrepi za ustvarjanje kulture in okolja odprtega učenja ter obravnavo različnih učnih skupin, da bi poučevali državljanske kompetence, prenašali skupno evropsko dediščino, spodbujali skupne vrednote in delovali kot vzorniki za učence” (p.2).

Po terorističnih napadih v Parizu so ministri za izobraževanje držav članic EU v Pariški deklaraciji (2015) oblikovali Deklaracijo o spodbujanju državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem²². Natančneje, v skladu z Sporočilo Komisije o vključevanju državljanov tretjih držav²³, **“je vključevanje najučinkovitejše ko je zasidrana v tem, kaj pomeni živeti v različnih evropskih družbah”** (p.5), zato **presega sodelovanje na trgu dela in obvladovanje jezika države gostiteljice**. Izkušnje so pokazale, da politike vključevanja najbolje delujejo, če so zasnovane tako, da zagotavljajo skladne sisteme, ki omogočajo sodelovanje in krepitev moči vseh v družbi, vključno z državljani tretjih držav in skupnostmi, v katere se naselijo.

EU temelji na temeljnih vrednotah, kot so demokracija, pravna država in spoštovanje temeljnih pravic. V Listini Evropske unije o temeljnih pravicah so izrecno opredeljene ključne pravice, ki so ključne za proces vključevanja, in vključujejo svoboščine govora in vere ter pravice do enakosti in nediskriminacije. Sprejemanje in podpiranje teh temeljnih vrednot je bistvenega pomena za posameznike, ki živijo in sodelujejo v družbi gostiteljici. Hkrati so te pravice namenjene zaščiti državljanov tretjih držav in olajšujejo njihovo vključevanje v družbo. V tem smislu je Svet o vključevanju državljanov tretjih držav razpravljal v okviru letnega dialoga o pravni državi za leto 2016, v katerem je ponovno potrdil pomen vodenja po temeljnih vrednotah, pa tudi osrednji pomen načela dvosmernega procesa vključevanja. Vsak otrok, ne glede na družino, kulturno ozadje ali spol, ima pravico do izobraževanja za svoj splošni razvoj. Begunski otroci, ki se lahko soočajo s prekinitvami v izobraževanju, potrebujejo prilagojeno podporo, vključno z nadomeščanjem pri pouku. Učiteljem je treba zagotoviti potrebne spretnosti in podporo za obravnavanje potreb vse bolj raznolikih razredov, da bi preprečili šolski neuspeh in izobraževalno segregacijo.

Izobraževanje ima ključno vlogo pri socializaciji otrok, spodbuja socialno kohezijo in medsebojno razumevanje med državljani tretjih držav in družbami gostiteljicami. Predlaga se preučitev možnosti uvedbe tečajev državljanske vzgoje v srednjih šolah, vloga neformalnega učenja, kot so mladinska združenja, kultura in šport, pa je poudarjena kot ključna pri dopolnjevanju vključevanja prek formalnega izobraževanja v šolah ali visokošolskih ustanovah.

Sedanji akcijski načrt za vključevanje in integracijo je bil sprejet 24. novembra 2020 in vključuje ukrepe pred odhodom in prihodom, da bi migrante in lokalne skupnosti pripravili na proces vključevanja, izobraževanje, vključno z jezikovnim usposabljanjem, udeležbo otrok migrantov v predšolski vzgoji in

²¹ Idem. str. 2

²² Izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, Eurydice, (2016). Spodbujanje državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem: pregled razvoja izobraževalne politike v Evropi po Pariški deklaraciji z dne 17. marca 2015, Urad za publikacije. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/396908>

²³ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Akcijski načrt za vključevanje državljanov tretjih držav, COM/2016/0377 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0377>.

varstvu, usposabljanje učiteljev in državljansko vzgojo, zaposlovanje v okviru poklicnega usposabljanja, vključno s spodbujanjem zgodnjega vključevanja na trg dela in podjetništva migrantov, dostop do osnovnih storitev, kot sta stanovanje in zdravstvo, aktivno sodelovanje in socialno vključevanje, vključno z ukrepi za podporo izmenjav z družbo sprejema, sodelovanje migrantov v kulturnem življenju in preprečevanje diskriminacije.

Akcijski načrt za vključevanje in integracijo 2021-2027 spodbuja vključevanje za vse, odpravlja ovire, ki lahko ovirajo sodelovanje in vključevanje ljudi z migrantskim ozadjem, bodisi novincev bodisi državljanov, v evropski družbi ter priznava pomemben prispevek migrantov k EU. Temelj tega načela temelji na prepričanju, da so za doseganje vključujočega vključevanja potrebna skupna prizadevanja posameznika in skupnosti gostiteljice. Ta pristop vključuje nove pobude, ki izkoriščajo uspehe predhodnega akcijskega načrta, izvedenega leta 2016.

Novi pakt o migracijah in azilu (v nadaljevanju "Pakt") predstavlja celovit sklop predpisov in politik, katerih cilj je vzpostaviti pravičnejši, učinkovitejši in trajnejši migracijski in azilni proces v EU. Pakt, ki je bil uveden septembra 2020, je strateško zasnovan tako, da dolgoročno nadzira in ureja migracije, njegov glavni cilj pa je zagotoviti gotovost, jasnost in humane pogoje za posameznike, ki prihajajo v EU. Bistvo pakta je vzpostavitev enotnega pristopa k migracijam in azilu s poudarkom na načelih solidarnosti, odgovornosti ter trdne zavezanosti spoštovanju in varstvu človekovih pravic. Smernice za državljansko vzgojo v šoli Identiteta in evropsko državljanstvo, ki jih je pripravila mreža CiCe Jean Monnet Children's Identity and Citizenship in Europe, 2017, se nanašajo na 'Eurydiceovo poročilo o državljanski vzgoji v Evropi (2012)' ki nakazuje, da ima državljanska vzgoja v tem procesu pomembno vlogo:

"Državljska vzgoja se nanaša na vidike izobraževanja na šolski ravni, katerih namen je pripraviti učence, da postanejo aktivni državljani, tako da jim zagotovijo potrebno znanje, spretnosti in stališča, ki prispevajo k razvoju in blaginji družbe, v kateri živijo»²⁴.

Cilji državljanske vzgoje so usmerjeni v vrednote, vrline, identiteto in državljansko znanje. Vrednote lahko opredelimo kot *"značajske lastnosti, ki so potrebne za odgovorno državljanstvo, ki prispeva k skupnemu dobremu"*²⁵. Vrline so nagnjenja in značajske lastnosti ter praktične kompetence, ki jih želi usposabljanje za državljansko vzgojo razviti in gojiti pri posameznikih, vključujejo pa lahko strpnost, nepristranskost, altruizem, racionalnost, samozavest in odpornost. Pojem identitete v državljanski vzgoji se navezuje na pojmovanje nacionalne identitete (bodisi tradicionalne ideje dediščine, zgodovine in kulture bodisi republikanske ideje ustavne zvestobe in državljanske solidarnosti ali celo praznovanje med- in večkulturne raznolikosti). Državljsko znanje zajema spretnosti in znanja, ki jih učenci potrebujejo za uspeh v družbi. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) opredeljuje državljansko znanje kot *"znanje, ki ga ljudje ustvarjajo, uporabljajo in ohranjajo, ko sodelujejo v civilni družbi"*.

Državljska vzgoja je običajno sestavljena iz treh elementov:

- 1. Državljska naravnost**, s katero državljani razvijejo zaupanje za sodelovanje v državljanskem življenju, prevzemanje vlog, pravic in odgovornosti, povezanih z

²⁴ Izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, Eurydice, De Coster, I., Borodankova, O., Paolini, G. (2012). Državljska vzgoja v Evropi, Urad za publikacije. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/83012>

²⁵ Northampton Academy, <https://www.northampton-academy.org/civic-values>

državljanstvom v demokratičnem sistemu, s ponotranjenjem osnovnih demokratičnih vrednot, vključno s strpnostjo, pravičnostjo ter odgovornim uresničevanjem svojih pravic in odgovornosti. Državljske dispozicije vključujejo odprtost (pripravljenost poslušati in upoštevati različna stališča), državljansko miselnost (zavestno razmišljanje in ukrepanje za to, kar je najboljše za skupno dobro), kritično miselnost (obravnavanje idej z več vidikov z namenom izboljšanja), vljudnost (vedenje, ki kaže spoštovanje drugih v mislih in dejanjih), pogum (pripravljenost zagovarjati to, v kar verjamemo), vztrajnost (osredotočen trud kljub težavam) ter pogajanja in kompromis (z izmenjavo idej za doseganje skupnega dogovora).

2. **državljsko znanje**, kjer državljani razumejo svoj politični kontekst, delovanje demokratičnega političnega sistema ter vloge in odgovornosti navadnih državljanov in njihovih političnih voditeljev. Prav tako se zavedajo svojih socialnih, gospodarskih, političnih in državljanskih pravic.
3. **državljske spretnosti**, kjer državljani pridobijo sposobnost razlage, analize, interakcije, vrednotenja in zagovarjanja stališč, hkrati pa spremljajo procese in rezultate ter uporabljajo to znanje za informirano sodelovanje.

Kar zadeva državljansko udeležbo, se ta nanaša na to, kako se posamezniki in skupine vključujejo v skupnost in zunaj nje, kar odraža stopnjo njihove vključenosti v izboljšanje življenja ljudi okoli njih in prispevanje k skupnemu dobremu. Obstaja veliko različnih načinov, kako lahko državljani sodelujejo v svoji skupnosti, vključno z aktivizmom in zagovorništvom, prostovoljstvom, delom v organizaciji civilne družbe, državljanskim raziskovanjem in učenjem, storitvenim učenjem, zbiranjem sredstev in filantropijo, političnim udejstvovanjem in socialnim podjetništvom.

4.3 Dobre prakse uspešnega državljanskega udejstvovanja

Nacionalni učni načrti, povezani z državljansko vzgojo, so opisani v nadaljevanju:

4.3.1 Državljska vzgoja v romunskem učnem načrtu

Romunski učni načrt razlikuje med "državljsko vzgojo" in "državljsko kulturo".

"Državljska vzgoja", pouk je namenjen osnovnošolcem od 9. do 11. leta starosti. Učni načrt predmeta "Državljska vzgoja" za učence 3. razreda vključuje poglavje z naslovom "Oseba", ki obsega več učnih ur. Učenci preučujejo pojma "jaz" in "drugi" ter moralne značilnosti osebnosti, kot so: prijaznost, spoštovanje, pogum in zaupanje vase.

"Državljska kultura", pouk poteka v zadnjih dveh letih nižje srednje šole za otroke, stare od 12 do 14 let. Učni načrt za učence 4. razreda uvaja pojem pripadnosti v povezavi z lokalno, nacionalno in evropsko skupnostjo.

4.3.2 Državljska vzgoja v litovskem učnem načrtu

Litovski učni načrt že več kot desetletje predvideva pouk državljanske vzgoje v splošnih šolah. Vključuje tako formalno kot neformalno izobraževanje, vključno s splošnimi predmeti

državljske vzgoje v 9.th in 10.th razredu ter izbirnimi urami političnih ved in osnov prava v 11.th in 12.th razredu, javnega življenja in samouprave, družbenih dejavnosti in obšolskih dejavnosti. Litovska državljanska vzgoja se osredotoča na tri tematska področja:

1. Demokracija (koncept demokracije);
2. Državljska družba [domovina, državljanstvo, značilnosti državljanske družbe, oblike in načini državljanskega delovanja, vloga nevladnih in javnih organizacij, socialna izključenost, revščina, ustava in njen namen v demokratični državi, funkcije upravnih institucij, ki jih določa ustava, vključno z LR (Republika Litva) Seimas, predsednik LR, vlada LR, sodišče LR, lokalne oblasti LR, revizija in nasilje].
3. Človekove pravice in zakoni (vključno s temeljnimi človekovimi pravicami, glavnimi človekovimi svoboščinami in njihovim izražanjem v lokalni skupnosti, državljanskimi dolžnostmi, otrokovimi pravicami in njihovimi kršitvami).

4.3.3 Pobude na nacionalni, lokalni in šolski ravni²⁶

- a. **Portugalska** (2017): Nacionalna strategija za državljansko vzgojo vključuje niz pravic in dolžnosti, ki morajo biti prisotne v državljanski vzgoji za razvoj kulture demokracije, spodbujanje učenja, ki vpliva na posameznikovo državljansko držo, medosebne ter družbene in medkulturne odnose.
- b. **Češka**: državljanska vzgoja je obvezen predmet in se zdaj pregleduje v skladu s strategijo za izobraževalno politiko Češke republike do leta 2030+.
- c. **Švedska**: Raziskovalni program "*Demokracija in visoko šolstvo*", ki se je začel izvajati leta 2022, je desetletni projekt za ozaveščanje o odnosu med visokim šolstvom in demokracijo, spodbujanje raziskovalne odličnosti ter ustvarjanje dialoga med univerzo in družbo.
- d. **Nemčija**: Zvezna agencija za državljansko vzgojo je javni organ, ki zagotavlja državljansko vzgojo in informacije o političnih vprašanjih za vse ljudi s poudarkom na aktualnih in zgodovinskih temah.
- e. **Finska**: državljanska vzgoja v nacionalnem učnem načrtu in s tem povezanim usposabljanju učiteljev temelji na človekovih pravicah, spodbujanju demokratičnih vrednot, vzajemnem spoštovanju, vključevanju, enakosti, pozitivnem sodelovanju za izboljšanje medkulturnih kompetenc in mednarodnega sodelovanja, zagotavljanju človekovega dostojanstva in univerzalnih človekovih pravic, zagotavljanju miru in spodbujanju trajnostnega razvoja.

4.3.4 Projekti, ki jih sofinancira EU²⁷

- a) **Kakovost življenja skozi bližino**: program Erasmus+ (2016-2019) na pobudo Evropskega združenja za izobraževanje odraslih (EAEA) je bil program kvalifikacij in usposabljanja, razvit in izveden z namenom spodbujanja državljanov k oblikovanju svoje

²⁶ Issue Paper on Citizenship Education *Working Group on Equality and Values in Education and Training (2021-2025)*, ki so ga uredili Barry van Driel, Vicky Donlevy in Maria Melstveit (2023), (ISBN 978-92-68-07532-6).

²⁷ Issue Paper on Citizenship Education *Working Group on Equality and Values in Education and Training (2021-2025)*, ki so ga uredili Barry van Driel, Vicky Donlevy in Maria Melstveit (2023), (ISBN 978-92-68-07532-6).

lokalne skupnosti s participativnimi projekti za državljansko udejstvovanje.

- b) Projekt **SAVE - Social Added Value of Employability** (2021-2023), ki ga sofinancira program Erasmus+, spodbuja skupne vrednote, državljansko zavzetost in sodelovanje z inovativnimi ukrepi za odrasle z nizko stopnjo izobrazbe v zvezi z vprašanji globalnega državljanstva in socialne vključenosti.
- c) Projekt **Participa je** bil sofinanciran v okviru programa Erasmus+ v obdobju 2019-2022 in je bil namenjen krepitvi strokovnjakov na področju predšolske vzgoje in varstva, da bi podprli pravice otrok do sodelovanja.
- d) **Projekt Peace Lab Citzed, ki ga** sofinancira program Erasmus+, ustvarja izobraževalno orodje za šole, ki ponuja koristne vire za demokratično celotno šolo.
- e) **Tisoč kultur, ena Evropa:** projekt Erasmus+KA19 (2017-2019) je bil namenjen spodbujanju kakovostnega izobraževanja z željo po združevanju ljudi in kultur prek raziskav, inovacij in ustvarjalnosti v izobraževanju.

5. Otrokove pravice

Cilj: Seznaniti izvajalce usposabljanja z mednarodnimi in evropskimi pravnimi okviri, ki se nanašajo na otrokove pravice.

5.1 Vodnik po sejah

Učni izidi: Izkazati celovito razumevanje pravnih okvirov v zvezi z otrokovimi pravicami. Raziskati ključne določbe Konvencije o otrokovih pravicah in drugih ustreznih instrumentov, ki postavljajo temelje za otrokove pravice.

Namen tega poglavja je zagotoviti izvajalcem usposabljanja potrebna orodja, znanje in spretnosti za učinkovito izobraževanje in opolnomočenje strokovnih delavcev in ustreznih zainteresiranih strani pri izvajanju usposabljanja o državljanstvu za mladoletnike brez spremstva. Priročnik v veliki meri temelji na priročniku "GUARDIANSHIP FOR UNACCOMPANIED CHILDREN, A MANUAL FOR TRAINERS OF GUARDIANS", ki ga je pripravila agencija FRA.

Priporočena gradiva, ki jih je treba pripraviti:

- Gradivo 1: Otrokove pravice v povezavi s štirimi razsežnostmi Konvencije ZN o otrokovih pravicah.
- Gradivo 2: Otrokove pravice v zakonodaji EU.
- Gradivo 3: Splošna načela Konvencije ZN o otrokovih pravicah.

Vodja usposabljanja pripravi naslednja dodatna gradiva v nacionalnem jeziku:

- Listina
- UNCRC

5.1.1 Otvoritveno zasedanje

Dobrodošlica in uvod v oddelek.

Trajanje: 10 minut

5.1.2 Vaja iz biografske pripovedi. Predstavitev izvajalca usposabljanja in udeležencev ter ustvarjanje osebne povezave s tematskim področjem

Za boljše razumevanje in povezavo s tematskim področjem otrokovih pravic je na tem srečanju uporabljena naloga biografske pripovedi. Cilj je omogočiti izvajalcem usposabljanja in udeležencem, da delijo osebne zgodbe, izkušnje in motivacije, ki so jih pripeljale do tega pomembnega dela. Seja se začne s predstavitvijo izvajalca usposabljanja in kratkim biografskim pregledom, ki vključuje njegovo pot na področje otrokovih pravic. Udeleženci so nato povabljeni, da delijo svoje zgodbe, s čimer se ustvari prostor, v katerem lahko vsak posameznik izrazi svojo osebno povezanost s tematskim področjem. Ta vaja udeležence spodbuja k razmisleku o tem, kaj spodbuja njihovo zavzemanje za otrokove pravice, bodisi da gre za osebne izkušnje, strokovna spoznanja ali kombinacijo obojega. Med deljenjem zgodb so udeleženci spodbujeni k aktivnemu poslušanju, kar v skupini spodbuja občutek empatije in razumevanja.

Trajanje: 40 minut

5.1.3 Uvod

Vodja usposabljanja jasno opredeli posebne cilje seje in udeležencem sporoči, kaj lahko pričakujejo, da bodo pridobili do konca, s čimer spodbuja občutek namena in usmeritve.

Trajanje: 15 minut

5.1.4 Interaktivno skupinsko delo

Prvi korak: Viharjenje možganov o otrokovih potrebah

Cilj: Razumeti različne potrebe otrok in poudariti razlike med otroki in odraslimi.

Dejavnost: Udeleženci najprej izvedejo "nevihto možganov", v kateri individualno zapišejo potrebe, ki so po njihovem mnenju ključne za otrokovo dobro počutje. Spodbudite jih, naj razmišljajo o čustvenih, telesnih, izobraževalnih in socialnih potrebah.

Pospeševanje: Ustvarite sodelovalno okolje, v katerem udeleženci delijo svoje zamisli. Poudarite razlike med potrebami otrok in odraslih ter spodbujajte razprave o ranljivosti, odvisnosti in edinstvenih razvojnih zahtevah.

Drugi korak: Razporeditev potreb v sklope

Cilj: Razvrstiti ugotovljene potrebe v skupine in opredeliti skupne teme.

Dejavnost: Udeleženci se združijo v majhne skupine in skupaj razvrstijo ugotovljene potrebe v sklope. Vsaka skupina sintetizira zamisli, ki so jih z viharjenjem možganov oblikovali v krovne teme ali kategorije.

Pospeševanje: Pospeševalci krožijo med skupinami, jih usmerjajo in skrbijo za upoštevanje različnih potreb. Spodbujajte razprave o pomenu vsakega sklopa v okviru otrokovega razvoja.

Tretji korak: Štiri razsežnosti Konvencije ZN o otrokovih pravicah

Cilj: Cilj: predstaviti štiri razsežnosti Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (UNCRC).

Dejavnost: Predstavite pregled štirih razsežnosti: Pravice do preživetja, pravice do razvoja, pravice do zaščite in pravice do sodelovanja. Na kratko razpravljajte o vsaki razsežnosti in poudarite njen pomen pri zagotavljanju celostne blaginje otrok.

Pospeševanje: Spodbudite udeležence, da razmislijo o tem, kako se skupine potreb, ugotovljene v prejšnjem koraku, ujemajo s štirimi razsežnostmi Konvencije ZN o otrokovih pravicah. Poudarite medsebojno povezanost teh razsežnosti pri varovanju otrokovih pravic.

Četrty korak: Skupinsko delo za usklajevanje potreb in pravic

Cilj: Cilj: vzpostaviti povezavo med opredeljenimi potrebami in ustreznimi pravicami iz Konvencije ZN o otrokovih pravicah.

Dejavnost: Udeleženci se vrnejo v svoje manjše skupine in na podlagi skupin potreb te skupine povežejo s posameznimi člani ali načeli iz Konvencije ZN o otrokovih pravicah. Vsaka skupina ustvari vizualni prikaz ali diagram, ki povezuje ugotovljene potrebe z ustreznimi pravicami.

Pospeševanje: Pospeševalci dajejo navodila za razumevanje odtenkov vsake razsežnosti UNCRC. Spodbujajte razprave o morebitnih izzivih pri zagotavljanju teh pravic in pripravite strategije za učinkovito varovanje.

5.1.5 Razmišljanje in izmenjava

Cilj: Cilj: spodbuditi udeležence, da razmislijo o skupinskem delu in delijo svoja spoznanja.

Dejavnost: Vsaka skupina predstavi svoj vizualni prikaz in pojasni povezave med otrokovimi potrebami in pravicami iz UNCRC. Spodbujajte razpravo o skupnih značilnostih in razlikah med skupinami.

Pospeševanje: Vodenje: vodenje razmisleka o tem, kako ta vaja krepi razumevanje zapletenega odnosa med potrebami otrok in njihovimi temeljnimi pravicami. Razpravljajte o posledicah za učinkovito zagovornišvo.

S tem interaktivnim skupinskim delom udeleženci dinamično raziskujejo tematsko področje. Vaja ne le poglobi njihovo razumevanje otrokovih potreb in pravic, temveč spodbuja tudi sodelovalno razmišljanje in reševanje problemov ter pripravlja izvajalce usposabljanja na reševanje zapletenosti učinkovitega varovanja otrokovih pravic.

5.1.6 Zaključek usposabljanja

Cilj: Cilj: Utrjevanje ključnih spoznanj in vpogledov z usposabljanja.

Pospeševanje: Začnite s ponovnim pregledom ciljev seje in poudarite glavne obravnavane teme. Povzemite ključne točke, obravnavane med interaktivnim delom v skupinah, in poudarite povezavo med otrokovimi potrebami in pravicami iz Konvencije ZN o otrokovih pravicah. Udeležence spodbudite, da razmislijo o svojih osebnih izkušnjah.

Cilj: Cilj: Postaviti odprta vprašanja. Spodbujajte radovednost in spodbudite udeležence, da izrazijo morebitna odprta vprašanja ali misli.

Pospeševanje: Udeleženci lahko postavijo vprašanja ali delijo svoja razmišljanja, ki so se morda pojavila med sejo. Poudarite pomen nenehnega učenja in vrednost postavljanja vprašanj na nenehnem potovanju k razumevanju otrokovih pravic.

Cilj: Priznavanje prispevkov. Priznati in ceniti aktivno sodelovanje izvajalcev usposabljanja in udeležencev.

Pospeševanje: Izrazite hvaležnost za sodelovanje, prispevke in pripravljenost deliti osebne pripovedi.

Priznajte raznolikost pogledov in izkušenj v skupini ter poudarite, kako to bogati učno okolje.

Cilj: Cilj: Zaključne pripombe. Zagotovite zaključne besede, ki vzbujajo občutek zavezanosti in odgovornosti.

Pospeševanje: Ponovno poudarite pomen dela, ki ga opravljajo mentorji, in pomembno vlogo, ki jo imajo pri oblikovanju boljše prihodnosti za UAM. Spodbujajte kolektivno zavezanost k spoštovanju pravic in dobrega počutja vsakega otroka.

Cilj: Naslednji korak. Delite informacije o nadaljnjih dejavnostih ali virih za nadaljnje učenje.

Pospeševanje: Zagotovite informacije o dodatnih virih, forumih ali priložnostih za stalno strokovno izpopolnjevanje. Spodbujajte udeležence, da ostanejo povezani, si izmenjujejo spoznanja in nadaljujejo dialog o otrokovih pravicah.

5.2 Osnovne informacije

5.2.1 Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah

Vsak otrok, ne glede na barvo kože, veroizpoved ali sposobnosti, ima v skladu s pravno zavezujočo Konvencijo ZN o otrokovih pravicah pravico do določenih državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic.

V 54 členih UNCRC so opisane otrokove pravice in način sodelovanja držav, da se zagotovi dostop do njih vsakemu otroku. Vlade so v skladu s sporazumom dolžne poskrbeti za temeljne zahteve otrok in jim pomagati pri uresničevanju njihovega polnega potenciala. Pri tem je bistveno priznavanje, da ima vsak otrok temeljne pravice. Te vključujejo pravico do:

- Življenje, preživetje in razvoj
- Zaščita pred nasiljem, zlorabo ali zanemarjanjem
- Izobraževanje, ki otrokom omogoča, da uresničijo svoj potencial.
- so jih vzgajali starši ali imajo z njimi odnos.
- izraziti svoje mnenje in biti slišan.

Vir: <https://varieresearch.com/workshop-1-what-are-childrens-rights/>

UNCRC je leta 2000 dodala dva nova neobvezna protokola. Eden od njih zahteva, da vlade zagotovijo, da mladoletniki, mlajši od osemnajst let, niso prisiljeni vpoklicati se v oborožene sile. Drugi od držav zahteva, da prepovejo prodajo mladoletnikov v suženjstvo, otroško pornografijo in otroško prostitucijo. Trenutno ju je ratificiralo več kot 120 držav.

Leta 2011 je bil uveden tretji neobvezni protokol. Ta otrokom, ki menijo, da so jim bile kršene pravice, omogoča, da vložijo pritožbo neposredno pri Odboru ZN za otrokove pravice.

Ključna načela UNCRC

Izvajanje vseh pravic iz UNCRC temelji na štirih osrednjih načelih:

- **nediskriminacija:** pravice vseh otrok je treba zagotoviti brez kakršne koli diskriminacije;
- **otrokove koristi:** kadar koli se sprejemajo odločitve ali ukrepi, ki vplivajo na otroke, je treba upoštevati predvsem otrokove koristi;

- **pravica do življenja in razvoja otroka:** vsem otrokom je treba omogočiti optimalen telesni, duševni, duhovni, moralni in socialni razvoj; in
- **pravica biti slišan:** otroci morajo imeti možnost, da svobodno izražajo svoja stališča o vseh zadevah, ki jih zadevajo, da sodelujejo v vseh procesih odločanja, povezanih z njihovim življenjem, in da v skladu s svojo starostjo in zrelostjo vplivajo na takšne odločitve.

otrokove koristi

Na splošno je cilj ugotavljanja in ocenjevanja, kaj je v otrokovo korist, zagotoviti, da se otrok celostno razvija ter da lahko v celoti in učinkovito uveljavlja vse pravice, priznane s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah. Pojem najboljše koristi je dinamičen in je po navedbah Odbora za otrokove pravice sestavljen iz treh elementov:

- **materialna pravica: pri** odločitvah ali ukrepih, ki zadevajo otroke, je treba oceniti in upoštevati predvsem otrokovo korist;
- **temeljno pravno načelo razlage:** če je mogoče pravno določbo razlagati več kot enkrat, je treba izbrati tisto razlago, ki najbolj učinkovito služi otrokovim koristim; in
- **postopkovno pravilo:** postopek odločanja mora vsebovati oceno možnega vpliva (pozitivnega ali negativnega) odločitve na zadevnega otroka ali otroke.

5.2.2 Pravice in zaščita za mladoletnike brez spremstva

Konvencijo ZN o otrokovih pravicah, ki velja za vse otroke ne glede na status priseljence, so ratificirale vse države članice EU. V skladu s členom 20 mora država zagotoviti posebno zaščito ali pomoč otrokom, ki so začasno ali trajno odtujeni od staršev. Poleg tega so OMD, ki prosijo za azil ali so begunci, upravičeni do humanitarne pomoči in zaščite v skladu s členom 22 KOP, ki jim zagotavlja enako zaščito kot vsem drugim otrokom, ki nimajo družine.

Evropski standardi in instrumenti

Sporočilo EK o zaščiti otrok pri migracijah (COM(2017) 211 final)

Sporočilo Evropske komisije o zaščiti otrok pri migracijah, objavljeno leta 2017, zagotavlja temeljit okvir ter smernice in predloge za zaščito otrokovih pravic v času migracij, od prihoda v Evropo do vključevanja. Na podlagi okvira za pravice otrok vsebuje priporočila glede pogojev sprejema, poziva k zagotovitvi sredstev EU za podporo izvajanju in poziva države članice, naj "zagotovijo vrsto alternativnih možnosti oskrbe za otroke brez spremstva, vključno z rejništvom/družinsko oskrbo,²⁸".

Deset načel za integrirane sisteme zaščite otrok

Pristop, ki temelji na pravicah otrok, je osnova desetih načel, ki v celoti priznavajo otroke kot nosilce pravic ter poudarjajo krepitev odpornosti in zmogljivosti otrok za uveljavljanje njihovih pravic ob ustreznem upoštevanju medsektorskih načel, kot so otrokove koristi, nediskriminacija, sodelovanje otrok ter pravica do življenja, preživetja in razvoja.

Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU)

Direktiva o pogojih za sprejem je del skupnega evropskega azilnega sistema. Določa pravila EU o

²⁸ SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU Zaščita otrok pri migracijah: COM/2017/0211 final [EUR-Lex - 52017DC0211 - SL - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

življenjskih (ali "sprejemnih") pogojih za prosilce za mednarodno zaščito (prosilce za azil ali prosilce za subsidiarno zaščito), ki čakajo na obravnavo svoje prošnje.

Priporočilo Evropske komisije o vlaganju v otroke (2013/112/EU)

Februarja 2013 je Evropska komisija v okviru svežnja o socialnih naložbah sprejela priporočilo "Vlaganje v otroke: prekinitev kroga prikrajšanosti". Priporočilo vsebuje smernice za države članice EU o tem, kako se spopasti z revščino otrok in socialno izključenostjo z ukrepi, kot so

- podpora družini in ugodnosti
- kakovostno varstvo otrok
- predšolska vzgoja
- Evropski steber socialnih pravic

5.3 Zagovarjanje in varovanje pravic UAM

Zagovarjanje in varovanje pravic UAM je večplastna naloga, ki zahteva strateški in celovit pristop. Ta del priročnika je zasnovan tako, da usposabljavce opremi z učinkovitimi strategijami za opolnomočenje zagovornikov v njihovi ključni vlogi.

Koraki za zagovorništvo pravic oseb z visokošolsko izobrazbo:

Razumevanje problema

- temeljito raziskati okoliščine otrok migrantov brez spremstva in ločenih otrok, ki so v oskrbi.
- oblikovanje specifičnih, merljivih, dosegljivih, realističnih in časovno opredeljenih ciljev (SMART) na podlagi ugotovitev raziskav.

Analiza notranjega in zunanjega okolja:

Izvedite analizo SWOT, da bi razumeli zunanje priložnosti in nevarnosti ter notranje prednosti in slabosti.

Prepoznavanje ciljev, zaveznikov in nasprotnikov:

- Usmerite prizadevanja za zagovorništvo k glavnim ciljem, ki imajo pooblastila za spremembe.

Razvijanje ključnih sporočil:

- oblikovati jasna, dosledna in zapomnljiva sporočila o izboljšanju storitev oskrbe za otroke migrante brez spremstva in ločene otroke.
- prilagodite ključna sporočila različnim ciljnim skupinam, pri čemer upoštevajte njihove skrbi in interese.

Razvoj akcijskega načrta:

- Ustvarite akcijski načrt z oprijemljivimi dejavnostmi, usklajenimi s cilji.
- Izkoristite prepoznane priložnosti pri razvoju strategije.

Spremljanje in vrednotenje:

- Redno spremljajte in ocenjujte prizadevanja za zagovorništvo, da bi ugotovili uspehe, izzive in pridobljene izkušnje.
- Prilagodite strategijo glede na spreminjajoče se okoliščine.

V tem razdelku je za izvajalce usposabljanja in zagovornike na voljo vodnik po korakih za razvoj in izvajanje učinkovite strategije zagovorništva. Z razumevanjem zapletenosti vprašanja, analizo okolja, opredelitvijo ključnih zainteresiranih strani, oblikovanjem sporočil, ki imajo učinek, in izvajanjem dobro strukturiranega akcijskega načrta lahko izvajalci usposabljanja usposobijo strokovnjake za zaščito otrok, da postanejo učinkoviti zagovorniki pravic otrok z neporočenimi otroki. Redno spremljanje in prilagajanje zagotavljata stalno ustreznost in uspešnost zagovorniških prizadevanj.

6. Primer mladoletnikov brez spremstva

Cilj: Poglobljeno razumevanje izzivov, potreb in izkušenj UAM.

Mladoletniki brez spremstva, torej otroci, mlajši od 18 let, ki pridejo v tujo državo brez staršev ali zakonitih skrbnikov, se soočajo z nešteto izzivi in posebnimi potrebami. Ti izzivi so pogosto zapleteni in imajo lahko trajne posledice za fizično, čustveno in psihološko počutje teh ranljivih posameznikov. Eden od pomembnih izzivov je pravna nejasnost v zvezi z njihovim statusom. Mladoletniki brez spremstva morda nimajo ustrezne dokumentacije, kar jim otežuje dostop do osnovnih storitev in zaščite. Ker nimajo pravnega varstva, so lahko bolj izpostavljeni izkoriščanju, trgovini z ljudmi in zlorabam.

Med mladoletniki brez spremstva prevladujejo tudi izzivi na področju izobraževanja. Jezikovne ovire, razlike v izobraževalnih sistemih in motnje v učenju zaradi migracij prispevajo k težavam pri dostopu do kakovostnega izobraževanja. Pomanjkanje ciljno usmerjene izobraževalne podpore lahko ovira njihovo vključevanje in omejuje prihodnje priložnosti.

Čustveno in psihološko dobro počutje je pomemben vidik, ki je pogosto v senci. Ti mladoletniki so morda doživeli travmo, nasilje ali ločitev od družine, kar je povzročilo težave z duševnim zdravjem. Potreba po specializirani psihološki podpori in svetovanju je bistvenega pomena za odpravljanje čustvenih brazgotin in spodbujanje odpornosti.

Druga ovira je socialno vključevanje. Mladoletniki brez spremstva se lahko spopadajo z občutki izolacije, diskriminacije in kulturnega prilagajanja. Občutek pripadnosti skupnosti gostiteljici je bistvenega pomena za njihov celostni razvoj.

Dostop do zdravstvenih storitev je pogosto neustrezen, kar še poslabša obstoječe zdravstvene težave ali prepreči pravočasno ukrepanje. Mladoletniki brez spremstva se lahko soočajo z izzivi pri krmarjenju po sistemih zdravstvenega varstva, kar vodi v neizpolnjene zdravstvene potrebe in večjo ranljivost za zdravstvena tveganja.

Za razumevanje izzivov in potreb mladoletnikov brez spremstva je potreben celosten pristop, ki upošteva večplastnost njihovih izkušenj. Obravnavanje pravnih, izobraževalnih, čustvenih, socialnih in zdravstvenih vidikov je ključno za ustvarjanje podpornega okolja, ki spodbuja njihovo dobro počutje in uspešno vključevanje.

Po podatkih Unicefa obstaja izračun, ki ocenjuje število otrok, ki se selijo, pri čemer se je število te populacije znatno povečalo. Med letoma 1990 in 2000 se je število povečalo s 24 milijonov na 33 milijonov v letu 2019. Samo v letu 2019 je v južnoevropske države migriralo približno 33 200 otrok, od tega jih je približno 9 000, kar predstavlja 27 % vseh, potovalo samih ali pa so bili med potovanjem

ločeni od družinskih članov. Različni dejavniki, kot so slabo ravnanje, globalne napetosti, notranji spori in nezakonita trgovina z ljudmi, lahko povzročijo, da je otrok sam ali ločen od svojega skrbnika. K temu pojavu prispeva tudi tihotapljenje, ki vključuje primere, kot so starši, ki prodajajo svoje otroke, ali nenamerna ločitev v daljšem časovnem obdobju. Prizadevanje za boljše gospodarske možnosti nekatere otroke sili v raziskovalno pustolovščino.

Kljub obsežnemu mednarodnemu pravnemu okviru o pravicah in zaščiti otrok, zlasti nezakonitih migrantov brez spremljevalcev ali otrok, ki so ločeni od svojih skrbnikov, je migracijski proces poln težav. Usklajevanje in sodelovanje med različnimi akterji sta ključnega pomena za učinkovito odpravljanje teh pomanjkljivosti. Skrb za te otroke, vključno s pomisleki glede njihove ranljivosti za tveganja, kot so spolno izkoriščanje, vpoklic v vojsko in izkoriščanje v rejniških družinah, je stalno zaskrbljujoča.

V nekaterih primerih se lahko posamezniki, ki jim je bil odobren sprejem, soočijo s težavami pri sodelovanju v azilnem postopku ali pa so njihove prošnje zavrnjene. Pri obravnavi teh ranljivih posameznikov je treba upoštevati starost in spol. Vlade in mednarodne organizacije morajo sprejeti odločne ukrepe za zaščito blaginje te naraščajoče populacije, zlasti glede na stalno naraščajoče število otrok migrantov. Opisani so bili evropski zakoni in predpisi, ki zagotavljajo dodatno zaščito za te ranljive otroke. Izvedena so bila različna orodja in ukrepi za zagotavljanje dobrega počutja in varnosti vsakega otroka med migracijskim procesom, tudi tistih, ki so sami in ločeni od drugih.

Po podatkih organizacije Human Rights Watch se otroci brez spremstva, ki pridejo v tuje države brez staršev ali skrbnikov, soočajo s tisko, da so obtičali v svojem statusu migranta, saj uradniki pogosto spregledajo njihovo ranljivost in specifične potrebe otrok. Lahko se soočijo z zavrnitvijo zadostne zdravstvene oskrbe in izobraževanja, doživljajo slabo ravnanje in zlorabo s strani organov pregona, uradnikov in sostanovalcev ter se soočajo z izzivi pri iskanju azila. Otroci so pogosto izpostavljeni ponižujočim in nečloveškim razmeram, včasih so celo zaprti z neznanimi odraslimi v centrih za pridržanje, ki spominjajo na zapore. Otroci, ki so zaprti, zlasti dlje časa in brez upanja na izpustitev, doživljajo trajne fizične in psihološke posledice. Zaradi globalnega povečanja števila otrok migrantov, zlasti tistih, ki so sami ali ločeni, je treba zaradi njihovih ranljivih okoliščin nujno posvetiti pozornost. Ključnega pomena je obravnavati grožnje, s katerimi se srečujejo, ob upoštevanju njihove večje ranljivosti med posledicami pandemije koronavirusov. Svetovni izbruh bolezni.

6.1 Okoliščine, ki so pripeljale do migracij brez spremstva

Migracije brez spremstva, zlasti mladoletnikov, se odvijajo na ozadju večplastne tapiserije, stkane iz zapletenih niti svetovnih družbeno-gospodarskih, političnih in humanitarnih dinamik. Da bi razumeli raznolike okoliščine, ki vodijo do migracij brez spremstva, se je treba poglobiti v številne medsebojno povezane dejavnike, ki posameznike, zlasti otroke, silijo na nevarna potovanja, na katera se odpravijo sami.

Konflikti in nasilje, večni znanilci človeškega trpljenja, imajo ključno vlogo pri oblikovanju zgodbe o migracijah brez spremstva. V regijah, ki jih zaznamujejo oboroženi spopadi ali državljanski nemiri, družine postanejo neprostovoljni udeleženci v vznemirljivem gledališču razseljevanja, saj morajo zaradi grozečega nasilja nujno zagotoviti svojo varnost. Zaradi burnih razmer, ki spremljajo te

pretrese, so družine pogosto razdružene, otroci pa se morajo spoprijeti z zastrašujočo perspektivo osamljene migracije skozi zahrbtno pokrajino in negotovo prihodnost.

Brazgotine spopadov in sence vsesplošnega nasilja mečejo dolgo in mučno senco na življenja otrok ter jih silijo v kruto realnost migracij brez spremstva. V kaosu poskusov pobega se te mlade duše nehote ločijo od svojih družin in so prisiljene same premagovati nevarnosti migracij. Psihološki davek zaradi pričevanja in doživljanja nasilja, skupaj s prekinitvijo družinskih vezi, pusti neizbrisen pečat na teh otrocih, ki se podajo na nevarno pot, spodbujeno z obupnim iskanjem varnosti in zaščite v tujih deželah.

V zapletenem tkivu migracij brez spremstva se pojavlja strašilo ekonomske stiske, ki mladoletnike žene na neznana območja. Kruta realnost gospodarske nestabilnosti, ki jo še poslabšujeta razširjena revščina in pomanjkanje priložnosti v njihovih matičnih državah, meče utesnjujočo senco na želje teh mladih duš. Mladoletniki, ki jim je lastna želja po boljši kakovosti življenja, dostopu do izobrazbe in obljudi zaposlitve, so se prisiljeni podati na samotna potovanja, na katerih premagujejo zapletene migracijske poti v želji po bolj obetavni in varni prihodnosti.

Gospodarska pripoved, vtkana v tkivo njihovih migracijskih zgodb, ne odraža le oprijemljivih izzivov finančne stiske, temveč tudi neoprijemljive sanje, ki jih vabijo k oddaljenim obzorjem. Poudarja zapletene procese odločanja, zaradi katerih se mladoletniki pogumno podajo v negotovost neznanega, saj jih žene upanje, ki se skriva onkraj meja njihovih ekonomskih težav. Iskanje boljšega življenja postane gonilna sila, ki se prepleta s širšimi zapleti njihovih individualnih pripovedi in postavlja temelje za potovanje, polno nevarnosti in možnosti.

Preganjanje in diskriminacija mečeta temno senco na pripovedi mladoletnikov brez spremstva, zlasti pripadnikov manjšinskih skupin, ki se spopadajo s kruto realnostjo nestrpnosti. Za posameznike, ki se soočajo s preganjanjem zaradi dejavnikov, kot so etnična pripadnost, vera ali identiteta LGBTQ, je odločitev, da se odpravijo na migracijsko pot brez spremstva, pogosto obupna želja po varnosti in zatočišču v družbah, ki obljublja večje sprejemanje in strpnost. Ganljiv boj proti diskriminaciji in grožnjam sili te mlade duše, da iščejo zatočišče zunaj poznanih obzorij.

Na področju migracij brez spremstva vidik LGBTQ dodaja izzivom, s katerimi se soočajo mladoletniki, še dodatno zapletenost. Tisti, ki se spopadajo s presečiščem spolne usmerjenosti ali spolne identitete, se pogosto spopadajo ne le z nevarnostmi migracij, temveč tudi z zatiranjem svoje pristne osebnosti. Iskanje varnosti in sprejetosti se prepleta z željo po osebni osvoboditvi, zato je njihovo potovanje pogumno raziskovanje tako fizičnih kot čustvenih področij. V tej ganljivi pripovedi je migracija brez spremstva rešilna bilka za tiste, ki se želijo osvoboditi okovov zatiranja in sprejeti prihodnost, v kateri bo njihova identiteta potrjena in slavljen.

V središču migracij brez spremstva je globoko hrepenenje po družinskih vezeh in prepričljiva možnost ponovne združitve z razpršenimi družinskimi člani. Pri otrocih, ki se prebijajo skozi zapleteno migracijsko pokrajino, je gonilna sila njihovih samotnih potovanj pogosto globoko zakoreninjeno hrepenenje po združitvi s starši ali sorodniki, ki so se podali na podobno migracijsko pot. Čustvena resnost ločitve postane katalizator, ki te mlade duše spodbudi, da prečkajo neznana ozemlja, se pogumno spopadajo z izzivi in negotovostmi svoje samotne odisejade, da bi dosegli cenjeni cilj obnovitve družinskih vezi.

To potovanje združitve družine presega geografske meje in je dokaz trajne moči družinskih vezi.

Pripovedi mladoletnikov brez spremstva, ki se prebijajo skozi zapleteno mrežo migracij, so prežete z odpornostjo, upanjem in neomajno predanostjo ponovni vzpostavitvi temeljnih vezi, ki podpirajo bistvo družine. Ko se podajo na samostojno pot, jim možnost ponovne združitve z ljubljenimi osebami postane vodilo, ki jim nudi uteho med migracijskimi preizkušnjami in spodbuja odločenost, da premagajo ovire, ki so jim na poti.

Senčno področje trgovine z ljudmi in tihotapljenja se odvija kot pretresljivo poglavje v večplastni zgodbi o migracijah brez spremstva. Izkoriščevalske mreže, ki jih spodbujata obup in ranljivost posameznikov, zlasti otrok, premeteno obljublja svetlejša in obetavnejša življenja v oddaljenih deželah. Tragično je, da se otroci zaradi teh vabljivih obljub pogosto odpravijo na nevarna potovanja, na katerih grozeče preti izkoriščanje in zloraba.

V tem nevarnem okolju se mladoletniki brez spremstva zapletajo v mrežo prevar in nevarnosti, saj tajne operacije prežijo na njihova prizadevanja za boljše prihodnost. Te mlade duše so zaradi svojega ranljivega položaja dovzetne za manipulativne taktike trgovcev z ljudmi in tihotapcev, ki izkoriščajo njihove sanje o varnejšem in uspešnejšem življenju. Ko se ti otroci odpravijo na nevarna potovanja, postane samo iskanje boljšega življenja nevarna odisejada, polna nevarnosti, ki jo pripravljajo tisti, ki želijo njihovo ranljivost izkoristiti za nečedne namene.

Pripoved o migracijah brez spremstva se pogloblja v zapleteno prepletanje okoljskih dejavnikov, kjer grozeče strašilo naravnih nesreč, podnebnih sprememb in degradacije okolja prispeva k razpadu nekoč stabilnih skupnosti. Zaradi takšnih okoljskih pretresov so se družine prisiljene razpršiti in iskati zatočišča, ki nudijo stabilnost, varnost in obljubo trajnostnega preživetja. V tej nemirni pokrajini se otroci, ki so v tem kaosu pogosto nevede ločeni od svojih družin, podajajo na neznana ozemlja migracij, da bi preživel zaradi okoljskih nesreč.

Za te mlade duše okoljski dejavniki ne oblikujejo le razmer v njihovih domovih, temveč jih tudi vodijo v območje negotovosti in odpornosti. Strašljive posledice izzivov, povezanih s podnebjem, od dviga morske gladine do ekstremnih vremenskih pojavov, silijo družine in posledično tudi mladoletnike brez spremstva, da se soočijo s kruto realnostjo razseljevanja. Samotno potovanje teh otrok postane pretresljiv odsev zapletenih in medsebojno povezanih izzivov, ki jih prinašajo okoljske sile, ter poudarja, da so ob nenehno spreminjajočem se podnebjem nujno potrebni sočutni odzivi in celovite rešitve.

Migracije brez spremstva so prepletene z zapleteno dinamiko vladnih in pravnih zapletov, kjer stroge politike priseljevanja in omejeni azilni postopki zasenčijo možnosti ranljivih mladoletnikov. Zapletenost pravnih okvirov in pomanjkanje dostopnih poti za združitve družine ali prošnjo za azil ustvarjata okolje negotovosti in obupa za otroke, ki se soočajo z nevarnimi okoliščinami. Labirintna narava pravnih okvirov in odsotnost dostopnih poti za združitve družine ali prošnjo za azil ustvarjata okolje negotovosti in obupa za otroke, ki se soočajo z nevarnimi okoliščinami. Ker ni poenostavljenih in sočutnih pravnih poti, so ti mladi posamezniki prisiljeni v težavno manevriranje skozi zapletene birokratske pokrajine, kar še dodatno poslabša izzive, s katerimi se srečujejo na svojih samotnih potovanjih.

Na področju vladnih in pravnih vprašanj je stiska mladoletnikov brez spremstva zapleteno povezana s sistemskimi pomanjkljivostmi in neustrezno politiko. Ravno strukture, ki so namenjene obravnavi migracij, pogosto ne zagotavljajo jasnih, humanih in učinkovitih postopkov za otroke, ki iščejo varnost

in zatočišče. Medtem ko se vlade spopadajo z zapletenostjo priseljevanja, je ranljivost mladoletnikov brez spremstva še vedno prisotna, kar poudarja ključno potrebo po celovitih pravnih reformah in sočutnem pristopu, ki priznava edinstvene okoliščine teh mladih duš, ki krmarijo po zapleteni mreži migracijskih politik.

Ker v matičnih državah in med celotnim migracijskim procesom ni zanesljivih ukrepov za zaščito otrok, so otroci v ranljivem položaju in izpostavljeni številnim tveganjem, vključno z izkoriščanjem, zlorabo in trgovino z ljudmi. Ker ni celovitih zaščitnih ukrepov, se lahko zgodi, da otroci sami krmarijo po razburkani poti migracij, saj jih v pomanjkanju zanesljivih mehanizmov zaščite žene nujna potreba po varnosti. Neustrezna zaščita otrok ne le povečuje izzive, s katerimi se soočajo mladoletni migranti, ampak tudi poudarja, da so nujno potrebna skupna prizadevanja za okrepitev teh zaščitnih ukrepov na lokalni in mednarodni ravni.

6.2 Izzivi, s katerimi se soočajo UAM

UAM, ki se odločajo za migracije, se soočajo s številnimi čustvenimi in psihološkimi izzivi, ki pomembno vplivajo na njihovo dobro počutje na napornih potovanjih. Že sama narava prisilne ločitve od znanega okolja, skrbnikov in občutka stabilnosti povzroči tem mladim posameznikom globoke psihološke rane. Travma, povezana s takšnimi izkušnjami, se pogosto kaže v povečani stopnji stresa, tesnobe in depresije, zaradi česar je potrebna specializirana podpora na področju duševnega zdravja, da se obravnavajo zapletene plasti njihovega čustvenega počutja.

Poleg tega negotovost glede njihove prihodnosti še dodatno psihološko obremenjuje te ranljive mladoletnike. Nenehna izpostavljenost nasilju, izkoriščanju in surovi realnosti migracij še dodatno prispeva k čustvenim obremenitvam, ki jih doživljajo. Za ustrezno obravnavo čustvenih in psiholoških izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, so nujne celovite intervencije na področju duševnega zdravja. Te intervencije bi morale biti prilagojene edinstvenim potrebam vseh, priznavati bi morale raznolikost njihovih izkušenj in zagotavljati podporni okvir, ki bi jim pomagal krmariti po zapletenem čustvenem terenu, povezanem s prisilnimi migracijami. Izvajanje celostnega pristopa, ki vključuje v travmo ozaveščeno oskrbo, svetovanje in psihosocialno podporo, ima lahko ključno vlogo pri blaženju dolgoročnih psiholoških posledic in spodbujanju odpornosti teh mladih posameznikov, ko krmarijo po zahtevnem terenu migracij.

Na socialnem področju se UAM soočajo z zahtevno nalogo vključevanja v neznana okolja z omejenimi podpornimi sistemi. Zaradi odsotnosti družinskih vezi so brez tradicionalne varnostne mreže, ki spremlja družinske strukture. Pomanjkanje družinske podpore povečuje občutke osamljenosti in odtujenosti, saj se ti mladi posamezniki sami spopadajo z zapletenostjo novega okolja. Pomanjkanje občutka pripadnosti v gostiteljskih skupnostih še povečuje njihove izzive in ustvarja globoko hrepenenje po povezanosti in skupnosti, ki ga je pogosto težko uresničiti.

Jezikovne ovire predstavljajo dodatno težavo, ki ovira učinkovito komunikacijo in vključevanje v družbeno strukturo družbe gostiteljice. Nezmožnost izražanja svojih misli in potreb povečuje občutek izolacije, zaradi česar je za UAM težko vzpostaviti smiselne vezi z vrstniki in člani skupnosti. Ta jezikovna ovira ne ovira le njihovih družbenih stikov, temveč tudi omejuje njihov dostop do bistvenih storitev in virov, kar ohranja krog marginalizacije.

Poleg tega diskriminacija in stigmatizacija na podlagi njihovega statusa migranta še poglobljata socialne izzive, s katerimi se soočajo. Negativno dojemanje, povezano z migracijami, lahko povzroči predsodke in pristranskost, kar ustvarja ovire pri sprejemanju v gostiteljski skupnosti. Ti predsodki se lahko kažejo v izključevalnih praksah, ki ovirajo vzpostavljanje pomembnih vezi in zavirajo splošni družbeni razvoj teh ranljivih posameznikov. Za reševanje teh družbenih izzivov je potreben celovit pristop, ki ne odpravlja le jezikovnih ovir, temveč tudi odpravlja stereotipe in spodbuja vključujoče skupnosti, ki priznavajo in sprejemajo edinstvene izkušnje mladoletnikov brez spremstva.

Poleg tega so pravni izzivi za mladoletnike brez spremstva povezani tudi z uveljavljanjem obstoječe zaščite. Mednarodne konvencije, kot je Konvencija o otrokovih pravicah, sicer zagotavljajo temeljni okvir, vendar se izvajanje teh pravic v različnih pravnih sistemih razlikuje. Razlike v pravnem izvrševanju lahko povzročijo neenako zaščito, zaradi česar nekateri mladoletniki nimajo vseh zagotovljenih pravic. Nedosledna uporaba postopkov določanja starosti in pomanjkanje usklajenih standardov še dodatno otežujeta pravne postopke za mladoletnike, ki niso polnoletni, kar lahko privede do razlik pri njihovi obravnavi in dostopu do zaščitnih ukrepov.

Poleg tega vprašanje pridržanja priseljencev še poslabšuje pravne izzive, s katerimi se soočajo ti mladi migranti. Prakse pridržanja, tudi če so namenjene zaščiti, lahko pogosto kršijo njihove pravice in poslabšajo obstoječe travme. Raziskati in izvajati bi bilo treba alternative pridržanju, ki dajejo prednost najboljšim koristim otroka, kot so podporni sistemi na ravni skupnosti in vodenje primerov. Za reševanje pravnih izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, je potrebna celovita prenova politik priseljevanja, večje sodelovanje med državami in zavezanost k spoštovanju načel, zapisanih v mednarodnih pravnih okvirih, s čimer se zagotovi prednostna obravnava in zaščita pravic in blaginje teh ranljivih posameznikov.

Sistematični pregled z naslovom "Izkušnje otrok in mladostnikov, ki so bili med migracijami prisilno ločeni od staršev" (Oldroyd et al., 2021) obravnava večplastne izzive, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva. V študiji je opredeljenih pet krovnih tem, ki so se pojavile v različnih raziskavah in osvetljujejo raznolike izkušnje teh ranljivih posameznikov.

Tema 1: Občutek izgube tistega, kar je ostalo za nami

Jasno izražena tema se vrti okoli neobstoja družinskih članov v njihovi domovini ter izgube njihove pretekle skupnosti in načina življenja. Pomembnost teorije presečnosti postane očitna, ko ugotovimo, da so mladoletniki brez spremstva izpostavljeni izgubi v različnih medsebojno povezanih razsežnostih. Po ločitvi od staršev se otroci spopadajo z globokim občutkom žalosti, ki se razlikuje glede na kontekst. Intenzivnost izgube je še posebej pereča za majhne otroke v begunskih okoljih, kjer so čustva globoka. Za tiste, ki se asimilirajo v družbo, izguba pomeni opustitev prejšnjega načina življenja in kulturne dediščine, kar povzroči občutek samoodtujitve. Na otroke v prehodnih domovih izguba morda ne bo tako močno vplivala, saj so v vsakdanjem življenju deležni precejšnje podpore osebja.

Nekdanja skupnost in način življenja, kot pojasnjujejo Baily et al. (2016), doživljata otipljiv občutek izgube različnih vidikov, kot so svoboda, zaupanje, varnost in kulturna identiteta. Baily in sodelavci so leta 2016 izvedli študijo, v kateri so razkrili, da je mlad moški močno hrepenel po razširjeni družini, ki jo je zapustil v svoji domovini. Tisti, ki so ga vzgajali v času odraščanja, so najgloblje občutili njegovo odsotnost. Ta scenarij je podoben mladoletnikom brez spremstva v različnih okoljih. V težkih trenutkih

v begunskih taboriščih je tesnoba zaradi hrepenenja po starših in bližnjih še posebej huda.

Tema 2: Zaskrbljenost in tesnoba glede obravnave prošnje za azil

To temo odlikuje prevladujoč strah pred negotovostjo, ali bodo smeli ostati v državi gostiteljici ali pa bodo njihove prošnje za priselitev zavrjene, kar bo privedlo do izгона.

V nekaterih primerih je ta strah izhajal iz resnične skrbi za osebno varnost. Mladoletniki brez spremstva, ki so pobegnili pred preganjanjem, so prepoznali "nevarnost, da bodo zaradi vojne ali preganjanja škodovali sebi in svojim družinam, kar je povzročilo občutke strahu, negotovosti in nemoči" (Groark et al., 2011). Strah, da bodo zaradi zavrjene prošnje med obravnavo prošnje za azil poslani nazaj v domovino, je bil naravnost grozljiv (Baily et al., 2016).

Tema 3: Težave pri prilagajanju v državi gostiteljici, negotovost glede naselitve

Glavni poudarek teme je bil na izzivih prilagajanja na novo okolje in primerjavah med domovino in novo državo. Temo je bilo mogoče bolje razumeti s pomočjo teorije presečnosti, ki priznava, da se posamezniki na novo okolje prilagajajo prek več vidikov svoje osebne identitete hkrati. Prisilne migracije lahko povzročijo spremembo posameznikove izrazite identitete, kar posledično vpliva na njegovo srečanje s predsodki in diskriminacijo v ciljni državi. Otroci so se soočali z izzivi pri prilagajanju na neznano okolje. Eden od glavnih izzivov, s katerimi so se srečali pri prilagajanju, je bilo obvladovanje jezika države gostiteljice, predvsem angleščine. Kljub pomoči izobraževalnih ustanov je njihov učni uspeh v šoli pogosto trpel zaradi jezikovnih pomanjkljivosti. Izkušnje z učnim neuspehom so bile zanje še posebej žalostne, saj so močno verjeli v moč izobraževanja, ki spreminja življenje (Groark et al., 2011). Šole lahko ustrezno obravnavajo izobraževalne, socialne in čustvene zahteve mladoletnikov brez spremstva ali pa jih ne, kar predstavlja velik izziv. Mladoletniki brez spremstva se ob prihodu v državo gostiteljico pogosto soočajo s pomanjkljivo izobrazbo, kar je mogoče pripisati različnim dejavnikom, kot je prisilno vključevanje v tolpe (Linton et al., 2018) ali nedostopnost izobraževanja v njihovi izvorni državi, zaradi česar je dostop omejen (Linton et al., 2018).

Tema 4: Zdravstveno stanje in zdravstvene storitve

V bistvu se je tema vrtela okoli prisotnosti negativnih vplivov na zdravje, kot so težave z duševnim zdravjem in težave pri telesnem razvoju, ter omejene uporabe zdravstvenih storitev. V tem kontekstu je mogoče uporabiti koncept teorije presečnosti, saj predlaga, da imajo mladoletniki brez spremstva različne prepletene zdravstvene zahteve, ki jih ni mogoče razčleniti glede na starost, etnično pripadnost, socialno-ekonomski status ali spol. Več mladoletnikov brez spremstva se je soočalo z negativnimi vplivi na njihovo duševno in telesno počutje, vključno s stanji, kot so huda depresija, agorafobija, fizična zloraba in napadi v šoli (Baily et al., 2016). Poleg tega so posamezniki pogosto doživljali stres zaradi skrbi, tesnobe in negotovosti v zvezi s trenutnimi okoliščinami, skupaj s čustvi, kot so jeza, razočaranje in mračno stanje duha (Groark et al., 2011). Poleg doživljanja čustvenih stisk, kot so žalost, osamljenost, strah in zaskrbljenost, ob ločitvi od staršev lahko otroci doživljajo tudi dolgoročni stres. Majumder idr. so v svoji študiji (2019) opredelili različne duševne težave, prisotne ob prihodu, kot so težave s spanjem, posttravmatska stresna motnja (PTSM), depresivni simptomi, nagnjenost k samopoškodovanju, občutki tesnobe, zloraba snovi, kognitivni izzivi, disociativne motnje in psihotični simptomi. Linton in sodelavci (2018) so ugotovili vrsto fizičnih potreb, kot sta potreba po storitvah načrtovanja družine in podpora zobozdravstvenemu varstvu.

Tema 5: Beg pred konflikti in nasiljem

Pred migracijo so bili otroci prisiljeni pobegniti zaradi razširjenega nasilja, ki je lahko vključevalo ustrahovanje, izsiljevanje, spolne napade in novačenja v tolpe. Preučevanje nasilja z vidika medsektorske se izkaže za koristno, saj priznava različne manifestacije nasilja, ki ga doživljajo mladoletniki brez spremstva. Travme, ki jih doživljajo med migracijo, se še povečajo zaradi neposrednih srečanj z nasiljem, s katerim so se soočili. Nasilje pred migracijo je bilo med mladoletniki brez spremstva razširjeno. To lahko vključuje bodisi doživljanje fizične škode v lastni družini. Poleg tega je lahko posledica državljanske vojne, političnih nemirov ali preganjanja s strani vlade (Groark idr., 2011; Thomas idr., 2004). Težke preizkušnje nasilja in konfliktov, s katerimi so se otroci srečali med migracijami, so še okrepile občutke izgube in tesnobe, zaradi česar so bili postopki prošnje za azil in vključevanje v države gostiteljice zanje še težji.

6.3 Študije primerov različnih scenarijev

Študija primera 1: Fahimino nevarno potovanje

16-letna Fahima iz Afganistana se je v iskanju varnosti in zatočišča odpravila na zahtevno potovanje čez evropske meje. Zaradi naraščajočega nasilja in ekonomskih težav v domovini se je ločila od svoje družine in se znašla v zapleteni situaciji migracij brez spremstva. Izguba družine in domačnosti njene skupnosti sta Fahimi med prečkanjem neznanih območij močno bremenili ramena. Po prihodu v evropsko državo gostiteljico se je soočila z zapletenim sistemom obravnave prošenj za azil in se bala morebitne zavrnitve in deportacije. Ta strah je skupna značilnost mladoletnikov brez spremstva, ki jih vodi resnična skrb za osebno varnost. Negotovost glede njenega pravnega statusa je Fahimino že tako zahtevno potovanje še dodatno obremenila. Prilagajanje novemu okolju je zanjo predstavljalo edinstvene izzive. Jezikovne ovire in kulturne razlike so jo ovirale pri vključevanju v gostiteljsko skupnost. Kljub podpori institucionalnih sistemov se je Fahima spopadala s travmami iz preteklosti, kar je vplivalo na njeno duševno počutje. Izguba njene kulturne identitete in prejšnjega načina življenja je še povečala težave pri prilagajanju na novo realnost v Evropi.

Njena izkušnja poudarja zapletene izzive, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, zlasti mlade ženske, ko se prebijajo skozi zapleteno križišče pravne negotovosti, težav s prilagajanjem in velikega psihološkega bremena prisilnih migracij.

Študija primera 2: Ahmedova bitka za svobodo

Ahmed, 17-letnik iz Sirije, je v svoji domovini doživljal grozote vojne in preganjanja. Ahmed je bil prisiljen zapustiti svojo družino in se odpravil na pot v Evropo, kjer je iskal zatočišče pred nasiljem, ki je spremenilo njegovo življenje. Izguba skupnosti, kulturne identitete in poznanega načina življenja je močno obremenila Ahmedovo mlado srce, ko se je spopadal z izzivi migracij brez spremstva. Ko je Ahmed prispel v evropsko državo gostiteljico, se je soočil z zapletenim sistemom obravnave prošenj za azil, pri čemer ga je preganjal strah, da bo njegova prošnja zavrnjena. Groark in drugi (2011) so ugotovili, da je med mladoletniki brez spremstva, kot je Ahmed, razširjen strah, ki izhaja iz skrbi za osebno varnost in potencialne grožnje deportacije. Negotovost glede njegovega pravnega statusa je metala temno senco na Ahmedove sanje o varni in stabilni prihodnosti. Prilagajanje na novo okolje se je za Ahmeda izkazalo za težko nalogo. Učenje novega jezika in prilagajanje drugačnemu

kulturnemu okolju sta predstavljala velike ovire. Vojna travma in ločitev od družine sta se odrazili v škodljivih učinkih na duševno zdravje, vključno s tesnobo in stresom. Ahmedova izkušnja je poudarila večplastne izzive, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, ki vključujejo pravno negotovost, težave pri prilagajanju in globok vpliv na njihovo duševno počutje.

6.4 Najboljše prakse in intervencije za podporo mladoletnikom brez spremstva

Za podporo mladoletnikom brez spremstva je potreben celovit pristop, ki upošteva njihove različne potrebe in izzive, s katerimi se soočajo s pravnega, psihološkega in socialnega vidika. K spodbujanju podpornega okolja za te ranljive posameznike lahko prispeva več najboljših praks in intervencij.

Celovita pravna pomoč je temelj za zagotavljanje zaščite in dobrega počutja mladoletnikov brez spremstva, ki se prebijajo skozi zapletene postopke priseljevanja. Dostop do pravnega zastopanja je ključnega pomena, saj tem ranljivim posameznikom omogoča, da razumejo in uveljavljajo svoje pravice v zapletenih pravnih postopkih. Z zagotavljanjem predanih pravnih strokovnjakov, specializiranih za pravo priseljevanja, lahko mladoletniki brez spremstva prejmejo smernice, prilagojene njihovim edinstvenim okoliščinam, kar zagotavlja bolj enakopraven in pravičen pravni postopek.

Zagovorništvo politik, ki so usmerjene v pravično in pravočasno obravnavo prošelj za azil, je bistvena sestavina celovite pravne pomoči. Mladoletniki brez spremstva se pogosto soočajo z večjo ranljivostjo, vključno z morebitnimi jezikovnimi ovirami in omejenim razumevanjem pravnih zapletov. Politike, ki priznavajo in upoštevajo te posebne ranljivosti, prispevajo k bolj humanemu in učinkovitemu azilnemu postopku. To vključuje zagovarjanje ukrepov, ki dajejo prednost otrokovim koristim, in priznavanje potrebe po posebnih postopkih, ki upoštevajo njihovo starost, izkušnje in morebitne travme.

Vzpostavitev programov pravne pomoči dodatno krepi celovit okvir pravne podpore za mladoletnike brez spremstva. Ti programi presegajo neposredno zastopanje in ponujajo izobraževalne vire, ki mladoletnikom omogočajo, da razumejo svoje pravice in se samostojno spopadajo s pravnimi zapleti. Izobraževanje o zakonskih pravicah ne spodbuja le občutka lastne moči, temveč jih tudi opremi z znanjem, potrebnim za sprejemanje informiranih odločitev o njihovih pravnih postopkih. Ta celostni pristop k pravni pomoči krepi zavezanost varovanju pravic in dostojanstva mladoletnikov brez spremstva, ko ti v želji po varnosti in zaščiti premagujejo pogosto težavne pravne poti.

Kulturno kompetentne storitve na področju duševnega zdravja so ključnega pomena pri reševanju zapletenih psiholoških potreb mladoletnikov brez spremstva, pri čemer je treba upoštevati različna kulturna ozadja te ranljive populacije. Razvoj in izvajanje programov za duševno zdravje, ki upoštevajo posebne kulturne odtenke in izkušnje teh posameznikov, je bistvenega pomena za zagotavljanje učinkovite in smiselne podpore. Priznavanje raznolikosti v populaciji mladoletnikov brez spremstva zagotavlja, da so intervencije na področju duševnega zdravja prilagojene tako, da se odzivajo na njihove kulturne vrednote, prepričanja in prakse, kar spodbuja bolj vključujoč in odziven pristop.

Da bi povečali učinkovitost storitev na področju duševnega zdravja, je treba usposobiti strokovnjake na tem področju za reševanje edinstvenih psiholoških izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva. To vključuje opremljanje strokovnjakov za duševno zdravje z veščinami in znanjem za

obvladovanje motenj, povezanih s travmami, akulturacijskega stresa in čustvenih posledic prisilnih migracij. S spodbujanjem kulturno kompetentnega in v travmo ozaveščenega pristopa lahko strokovnjaki za duševno zdravje ustvarijo podporno okolje, ki je prilagojeno posebnim potrebam mladoletnikov brez spremstva ter spodbuja odpornost in zdravljenje.

Poleg neposrednih storitev na področju duševnega zdravja je pri spodbujanju iskanja pomoči med mladoletniki brez spremstva pomembno tudi spodbujanje kampanj za zmanjšanje stigmatizacije. Obravnavanje stigme, povezane s težavami z duševnim zdravjem v različnih kulturnih kontekstih, je bistvenega pomena za ustvarjanje varnih prostorov, v katerih je izražanje čustev ne le sprejeto, temveč tudi aktivno spodbujano. Te kampanje prispevajo k destigmatizaciji izzivov na področju duševnega zdravja ter spodbujajo bolj odprto in razumevajočo skupnost, ki podpira psihološko dobro počutje mladoletnikov brez spremstva, ki se spopadajo s kompleksnostjo svojih edinstvenih izkušenj.

Izobraževalna podpora in jezikovne storitve imajo ključno vlogo pri uspešnem vključevanju mladoletnikov brez spremstva v nove izobraževalne sisteme. Zagotavljanje ciljno usmerjenih programov učenja jezika, prilagojenih jezikovnim potrebam teh posameznikov, je bistvenega pomena za premagovanje ovir za učinkovito sporazumevanje in zagotavljanje lažjega prehoda v akademska okolja. Ob upoštevanju različnih jezikovnih okolij v populaciji mladoletnikov brez spremstva morajo biti ti programi prilagodljivi in kulturno občutljivi ter spodbujati vključujoče učno okolje, v katerem jezik ni ovira, temveč most do akademskega uspeha.

Poleg jezikovne podpore je za obravnavanje čustvenih in psiholoških vplivov prisilnih migracij na učno uspešnost mladoletnikov brez spremstva ključno tudi izvajanje izobraževalnih praks, ki upoštevajo travme. Izkušnje razselitve in ločitve od družinskih članov lahko bistveno vplivajo na otrokovo sposobnost vključevanja v učenje. Pristopi, ki upoštevajo travme, dajejo prednost ustvarjanju varnega in podpornega izobraževalnega okolja, ki priznava edinstvene izzive, s katerimi se soočajo ti posamezniki. Z vključevanjem praks, občutljivih na travme, lahko vzgojitelji bolje razumejo potrebe mladoletnikov brez spremstva in se nanje bolje odzovejo, kar spodbuja njihovo splošno dobro počutje in učni uspeh.

Sodelovanje med šolami, izobraževalnimi ustanovami in organizacijami skupnosti je temeljnega pomena za ustvarjanje vključujočega okolja, ki sprejema kulturno raznolikost. Vzpostavljanje partnerstev, ki aktivno vključujejo kulturne in jezikovne skupnosti mladoletnikov brez spremstva, spodbuja občutek pripadnosti in sprejetosti v izobraževalnih okoljih. Takšen pristop sodelovanja ne le obogati izobraževalne izkušnje mladoletnikov brez spremstva, temveč prispeva tudi k oblikovanju odpornejših in podpornih skupnosti, ki pri iskanju znanja in učenja cenijo raznolikost.

Programi združevanja družin so ključnega pomena pri reševanju posebnih izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, in ponujajo možnost ponovne povezave s sorodniki, kadar je to izvedljivo. Vzpostavitev pobud za iskanje družinskih članov je bistvenega pomena za iskanje in identifikacijo družinskih članov, kar je temelj za uspešno ponovno združitev. Ti programi bi morali dati prednost otrokovim koristim in se zavzemati za poenostavljene postopke, ki pospešujejo združitev družine, hkrati pa zagotavljajo varnost in dobro počutje mladoletnika. S pospeševanjem združevanja mladoletnikov brez spremstva z njihovimi družinami ti programi prispevajo k stabilnejšemu in spodbudnejšemu okolju za otrokov splošni razvoj.

Zagovarjanje poenostavljenih postopkov vključuje prizadevanja za pravne okvire in politike, ki dajejo

prednost otrokovim koristim. To vključuje odpravljanje birokratskih ovir in zagotavljanje učinkovitega izvajanja prizadevanj za ponovno združitev, da bi se čim bolj zmanjšala dolgotrajna ločitev. Poleg logističnih vidikov bi morali programi združevanja družin vključevati psihosocialno podporo tako za mladoletnike brez spremstva kot za njihove združene družinske člane. Spoprijemanje s kompleksnostjo združitve je lahko čustveno zahtevno, zagotavljanje celovite podpore pa pomaga olajšati prehod in spodbuja bolj odporno družinsko enoto. Psihosocialna podpora vključuje svetovanje, usmerjanje in vire za obravnavo čustvenega počutja vseh vpletenih strani, pri čemer se priznava pomen celostnega pristopa k ponovni združitvi družine.

Vključevanje skupnosti in socialno vključevanje imata ključno vlogo pri podpori mladoletnikom brez spremstva, ko se znajdejo na neznanem ozemlju. Vzpostavitev trdnih podpornih mrež v skupnosti vključuje sodelovanje med lokalnimi prebivalci, nevladnimi organizacijami (NVO) in prostovoljci. Te mreže so ključni steber za mladoletnike brez spremstva, saj jim zagotavljajo praktično pomoč, usmerjanje in občutek pripadnosti v novi skupnosti. S spodbujanjem povezav s posamezniki in organizacijami v gostiteljski skupnosti lahko mladoletniki brez spremstva dostopajo do dragocenih virov in podpornih sistemov, ki prispevajo k njihovi splošni dobrobiti.

Programi kulturne orientacije so ključno orodje za pomoč pri socialnem vključevanju mladoletnikov brez spremstva. Ti programi ponujajo vpogled v običaje, vrednote in vire gostiteljske skupnosti ter mladoletnikom pomagajo pri prilagajanju na novo okolje. Zagotavljanje kulturne orientacije pomaga premostiti vrzel med ozadjem mladoletnika in gostiteljsko skupnostjo ter spodbuja razumevanje in sprejemanje na obeh straneh. Poleg tega imajo dejavnosti za krepitev skupnosti, kot so programi jezikovne izmenjave in kulturne prireditve, ključno vlogo pri spodbujanju socialnih vezi. Te dejavnosti ne le spodbujajo vključevanje, temveč tudi ustvarjajo priložnosti, da mladoletniki brez spremstva sodelujejo s svojimi vrstniki, si izmenjujejo izkušnje in gradijo podporno socialno mrežo v svojem novem okolju.

Oskrba, ki temelji na travmi, in krepitev odpornosti sta temeljna stebra pri obravnavi psihološkega počutja mladoletnikov brez spremstva, ki so se soočili z izzivi prisilnih migracij. Usposabljanje delavcev v prvi liniji, kot so socialni delavci, vzgojitelji in zdravstveni delavci, za pristope k oskrbi, ki temelji na travmi, je ključnega pomena. To usposabljanje strokovnjake opremlja z veščinami za prepoznavanje vpliva travme, razumevanje njenih manifestacij ter občutljivo in empatično odzivanje. Z vključevanjem v travmo ozaveščenih praks v svoje delo lahko ti strokovnjaki ustvarijo okolje, ki daje prednost čustveni varnosti mladoletnikov brez spremstva, spodbuja zaupanje in olajšuje proces zdravljenja.

Skupaj z oskrbo, ki upošteva travme, je nujno izvajati programe za krepitev odpornosti. Cilj teh programov je opolnomočiti mladoletnike brez spremstva z zagotavljanjem orodij in strategij za spoprijemanje z izzivi, s katerimi se soočajo. Pobude za krepitev odpornosti se osredotočajo na razvijanje prilagoditvenih spretnosti, uravnavanje čustev in občutka lastne moči, kar vse prispeva k temu, da so mladoletniki sposobni krmariti in premagovati nesreče. S spodbujanjem odpornosti ti programi ne odpravljajo le neposrednega vpliva travme, temveč mladoletnike brez spremstva pripravijo tudi na prihodnje izzive in tako spodbujajo dolgoročno blaginjo. Bistveno je, da se duševnemu zdravju teh posameznikov daje prednost z ustvarjanjem podpornih okolij, ki priznavajo in obravnavajo travmo ter zagotavljajo, da so deležni oskrbe in virov, potrebnih za krepitev odpornosti in uspeh v novih okoliščinah.

Programi pravnega skrbništva se kažejo kot ključni ukrepi za reševanje edinstvenih potreb in ranljivosti mladoletnikov brez spremstva, ki se prebijajo skozi zapletene pravne okoliščine. Vzpostavitev takšnih programov vključuje imenovanje odgovornih posameznikov ali organizacij, ki bodo delovali kot pravni skrbniki teh mladoletnikov. Ti skrbniki imajo ključno vlogo pri zagotavljanju varovanja otrokovih pravic in dobrega počutja ter zagotavljajo podporo in zaščito pri krmarjenju po zapletenih pravnih postopkih.

Ključni element uspeha programov pravnega skrbništva je celovito usposabljanje in opremljanje skrbnikov. Programi usposabljanja morajo zajemati različne teme, vključno s pravom priseljevanja, zaščito otrok, kulturno občutljivostjo in razumevanjem psiholoških posledic prisilnih migracij. To zagotavlja, da so skrbniki dobro pripravljeni na sprejemanje odločitev v najboljšo korist otroka ob upoštevanju njegovih edinstvenih okoliščin in ranljivosti. Vloga skrbnikov postane še posebej ključna med azilnim postopkom, ko lahko strah in negotovost glede izida povečata tesnobo mladoletnikov. Zagovarjanje pravnih okvirov, ki priznavajo in podpirajo vlogo skrbnikov, prispeva k oblikovanju trdnega sistema, ki daje prednost pravicam, varnosti in splošnemu dobremu počutju mladoletnikov brez spremstva ter jim ponuja varnejšo pot skozi zapleteno pravno okolje.

Uspeh ukrepov za mladoletnike brez spremstva je v veliki meri odvisen od **skupnih prizadevanj različnih sektorjev, ki** delujejo skupaj. Medsektorsko sodelovanje, ki vključuje vladne agencije, neprofitne organizacije, izobraževalne ustanove in izvajalce zdravstvenih storitev, ustvarja sinergijsko mrežo podpore, ki obravnava večplastne potrebe teh ranljivih posameznikov. Z združevanjem različnih strokovnih znanj in virov je mogoče oblikovati celovitejši in celovitejši pristop za reševanje zapletenih izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva.

Ključni vidik medsektorskega sodelovanja je izmenjava najboljših praks in virov na različnih področjih. Izobraževalne ustanove se lahko učijo iz izkušenj izvajalcev zdravstvenih storitev, neprofitne organizacije lahko sodelujejo z vladnimi agencijami in obratno. Ta izmenjava znanja in izkušenj povečuje učinkovitost ukrepov in storitev. Na primer, izobraževalni podporni programi lahko izkoristijo vpogled v izzive na področju duševnega zdravja, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, kar zagotavlja bolj celosten in celovit pristop k njihovemu splošnemu dobremu počutju. Zagovarjanje politik, ki spodbujajo in spodbujajo medsektorsko sodelovanje, postaja ključnega pomena pri ustvarjanju celovitega kontinuuma oskrbe in podpore za mladoletnike brez spremstva. Z odpravljanjem silosov in spodbujanjem sodelovanja se čim bolj poveča skupni učinek različnih sektorjev, kar vodi k bolj prilagojenim in učinkovitim ukrepom, ki celovito obravnavajo različne potrebe mladoletnikov brez spremstva.

Ustvarjanje **dostopnih zdravstvenih storitev za** mladoletnike brez spremstva je ključnega pomena za reševanje njihovih različnih in pogosto zapletenih zdravstvenih potreb. Celovite zdravstvene storitve morajo poleg telesnega zdravja vključevati tudi duševno zdravje, reproduktivno zdravje in preventivno oskrbo. Z zagotavljanjem dostopnosti do širokega nabora zdravstvenih storitev je mogoče učinkoviteje poskrbeti za dobro počutje mladoletnikov brez spremstva.

Kulturno občutljivi zdravstveni programi imajo ključno vlogo pri prepoznavanju in obravnavanju posebnih zdravstvenih težav mladoletnikov brez spremstva. Ti programi bi morali biti zasnovani tako, da bi upoštevali različna ozadja in izkušnje te populacije ter priznavali prepletenost njihovih identitet. Programi za duševno zdravje morajo biti na primer prilagojeni tako, da upoštevajo kulturne

odtenke, ki lahko vplivajo na to, kako mladoletniki brez spremstva izražajo psihološke izzive in se z njimi spopadajo. Storitve reproduktivnega zdravja bi morale biti vključujoče in spoštovati različne spolne identitete in usmeritve. Zagovarjanje politik, ki odpravljajo ovire za dostop do zdravstvenega varstva, je izredno pomembno. To vključuje odpravljanje jezikovnih ovir z zagotavljanjem storitev tolmačev in odpravo zahtev glede dokumentacije, ki lahko mladoletnike brez spremstva ovirajo pri iskanju potrebnega zdravstvenega varstva. Z zagovarjanjem politik, ki dajejo prednost vključevanju in kulturni občutljivosti, je mogoče zdravstvene storitve bolje prilagoditi posebnim potrebam mladoletnikov brez spremstva, kar na koncu spodbuja njihovo splošno zdravje in dobro počutje.

Vzpostavitev zanesljivih **okvirov spremljanja in vrednotenja** je bistvenega pomena za zagotavljanje učinkovitosti in učinka podpornih programov in intervencij za mladoletnike brez spremstva. Redno zbiranje podatkov o različnih vidikih, vključno z njihovim počutjem, pravnim statusom in socialno vključenostjo, zagotavlja dragocen vpogled v učinkovitost obstoječih pobud. S sprejemanjem odločitev, ki temeljijo na dokazih, lahko zainteresirane strani sprejemajo utemeljene odločitve glede dodeljevanja sredstev in prilagajanja intervencij, da bi bolje zadovoljile spreminjajoče se potrebe mladoletnikov brez spremstva.

Ti okviri spremljanja in vrednotenja ne smejo biti statični, temveč prilagodljivi, kar omogoča prilagoditve na podlagi tekočih ocen. Dinamična narava izzivov, s katerimi se soočajo mladoletniki brez spremstva, zahteva odzivni pristop. S stalnim ocenjevanjem je mogoče prepoznati nastajajoče izzive in jih takoj obravnavati. Ta ponavljajoči se postopek zagotavlja, da podporni programi ostanejo ustrezni in učinkoviti, kar na koncu izboljša rezultate za mladoletnike brez spremstva. Poleg tega podatki, zbrani s temi okviri, prispevajo k celovitemu razumevanju izkušenj in poti mladoletnikov brez spremstva ter spodbujajo celostni pristop pri oblikovanju ukrepov, ki ustrezajo njihovim različnim potrebam.

Na stisko mladoletnikov brez spremstva, ki jo zaznamujejo številni izzivi in ranljivosti, se je treba odzvati kolektivno in celovito. Ko se poglobimo v zapletene plasti njihovih izkušenj, od psiholoških posledic ločitve do pravnih zapletov migracij, postane jasno, da je nujen večplasten pristop. Obravnava potreb teh mladih posameznikov ne zahteva le ciljno usmerjenih intervencij, temveč tudi sistemske spremembe politik in družbenega odnosa.

Pri preučevanju različnih tem je jasno, da mladoletniki brez spremstva niso homogena skupina; njihovo ozadje, izkušnje in želje se zelo razlikujejo. To razumevanje poudarja potrebo po prilagojenih in kulturno kompetentnih intervencijah, ki upoštevajo edinstvene preplete njihovih identitet. Načrt za podporo mladoletnikom brez spremstva zajema vrsto pobud, ki dajejo prednost njihovi dobrobiti, pravicam in vključevanju v gostiteljske skupnosti, od programov pravnega skrbništva do skrbi, ki temelji na travmi, in krepitve odpornosti.

Ko se spopadamo z zapletenostjo tega humanitarnega izziva, je treba poudariti sodelovanje med sektorji in na mednarodni ravni. S spodbujanjem partnerstev med vladnimi agencijami, neprofitnimi organizacijami, ponudniki zdravstvenih storitev in izobraževalnimi ustanovami lahko ustvarimo mrežo podpore, ki bo obravnavala večplastne potrebe mladoletnikov brez spremstva. Epilog tega primera je nujen poziv k ukrepanju, ki poziva deležnike, naj si skupaj prizadevajo za prihodnost, v kateri mladoletniki brez spremstva ne bodo le zaščiteni, temveč tudi opolnomočeni, da si ponovno zgradijo življenje z odpornostjo in dostojanstvom.

7. Prehod v odraslost

Cilj: Raziskati zapletenost faze prehoda iz mladostništva v odraslost za mladoletnike brez spremstva.

7.1 Izzivi v prehodnem obdobju

Prehod iz mladostništva v odraslost je že sam po sebi zahteven, UAM pa se pri tem soočajo s posebnimi ovirami. Doseganje 18. leta starosti je za večino posameznikov običajno slavnostni mejnik, ki simbolizira vstop v odraslost in večjo neodvisnost. V tem obdobju se mlade spodbuja k lastnim odločitvam in raziskovanju različnih izobraževalnih in delovnih priložnosti. Vendar pa raziskave in posvetovanja kažejo, da je za nekdanje UAM ta prehod pogosto povezan z veliko negotovostjo in ranljivostjo.

Ta negotovost se pojavi, ker prehod v odraslost pogosto pomeni opustitev pravic in zaščite, ki so jih prej uživali kot otroci. Ko dopolnijo 18 let, UAM običajno izgubijo dostop do posebnih zaščitnih ukrepov, socialne podpore in pomoči neodvisnega skrbnika. Poleg tega lahko ta prehod pri nekaterih posameznikih povzroči izgubo ključnih jamstev in zaščitnih ukrepov med tekočimi azilnimi postopki ali postopki priseljavanja. V nekaterih primerih lahko pomeni izgubo obstoječega statusa prebivališča, zaradi česar ostanejo brez ustrezne dokumentacije in morajo samostojno krmariti zapletene pravne in upravne postopke.

V nasprotju s postopnim zorenjem, ki ga doživlja večina otrok, se UAM čez noč osamosvojijo, pogosto z omejenimi sredstvi in minimalno podporo. Zato prehod v odraslost za mnoge od teh posameznikov pomeni nestabilnost in velika tveganja, kar predstavlja izziv ne le zanje, temveč tudi za strokovnjake in druge, ki jim nudijo podporo.

V Evropi se sistemi otroškega varstva in varstva po rojstvu otrok zelo razlikujejo. Nekateri države UAM onemogočajo dostop do podpore pri oskrbi po rojstvu, medtem ko v drugih državah z obstoječimi sistemi oskrbe po rojstvu morda primanjkuje potrebnega strokovnega znanja in sredstev. Podobno se po Evropi zelo razlikuje tudi razpoložljivost socialnih stanovanj, zaradi česar imajo številni nekdanji UAM težave pri zagotavljanju varne in primerne nastanitve.

Po dopolnjenem 18. letu starosti je prehodno obdobje za mlade migrante precejšnja ovira, ki povzroča negotovost, nestabilnost in številne izzive, ki pomembno vplivajo na njihovo duševno počutje in splošno zdravje. Usmerjanje v zdravstveno varstvo, zlasti v specializirane službe za duševno zdravje, postane zahtevna naloga. Jezikovne ovire se še povečajo, ker ni tolmačev, prevedenih informacij in medkulturnih posrednikov, kar še poslabša težave pri dostopu do bistvenih storitev.

Velik del mladih migrantov iz tretjih držav prispe v Evropo tik pred ali po starosti, ko šolanje ni več obvezno (med 14. in 17. letom). Mnogi med njimi imajo minimalno formalno izobrazbo ali je sploh nimajo. Tudi če jim uspe začeti izobraževanje, se pri nadaljevanju študija srečujejo z ovirami, jezikovnimi ovirami in manjkajočo dokumentacijo. Kljub priznavanju potrebe po integracijskih ukrepih, prilagojenih posebnim zahtevam otrok migrantov, ostaja precejšnja vrzel pri obravnavanju diskriminacije in odpravljanju obstoječih ovir na tem področju.

Izobraževanje in zaposlovanje sta tesno povezana in imata ključno vlogo pri zagotavljanju socialne vključenosti. Vendar so mladi migranti brez spremstva brez ustrezne izobrazbe in usposabljanja

pogosto premeščeni na nizkokvalificirana delovna mesta, kar predstavlja velik izziv pri doseganju socialne in ekonomske neodvisnosti.

Poudarek na otrokovih pravicah: V zbirki so številni primeri zglednih praks, ki potrjujejo trdno zavezanost pristopu, osredotočenemu na otrokove pravice, ki pospešuje tako sistemsko reformo kot vodenje posameznih primerov. Ta vidik je še posebej pomemben pri krepitvi podpore otrokom, ki se soočajo z zahtevnim preходом v odraslost. Pravni in politični okvir, ki jasno določa pravično obravnavo, vključno s celovito podporo po oskrbi, olajšuje UAM uveljavljanje njihovih pravic.

Mladi migranti in begunci brez spremstva, ki se soočajo z različnimi osebnimi in institucionalnimi izzivi, imajo neodtujljivo pravico, da razvijajo svoje sposobnosti za doseganje samostojnosti kot neodvisni mladi odrasli. Pri pridobivanju potrebnih spretnosti je ključnega pomena trdna podporni struktura, ki temelji na trdnih pravnih temeljih. Trajektorija posameznikovega razvoja lahko zahteva stalno podporo tudi po 18. letu starosti.

Države članice Sveta Evrope so v skladu s CM/Rec(2019)4 pozvane, naj okrepijo pravne okvire za mlade begunce na prehodu v odraslost. To bi moralo biti združeno z nediskriminatorno podporo in zaščito, pri čemer bi bilo treba upoštevati vse posebne potrebe po zaščiti. Poudarja se jasnost, usklajenost ter ustrezno zagotavljanje virov za vloge in odgovornosti med podpornimi subjekti, vključno z zakonsko določenimi agencijami in partnerji civilne družbe.

Otrokove pravice pri vodenju primerov: Pri upravljanju posameznih primerov je v zbirki v številnih primerih poudarjen pristop, ki je osredotočen na otrokove pravice. Otroci niso zgolj upravičenci, temveč so priznani kot posamezniki s pravicami. Z zagotavljanjem otrokom prijaznih informacij so opolnomočeni, kar jim omogoča smiselno sodelovanje pri odločitvah, ki oblikujejo njihovo prihodnost. Orodja za načrtovanje oskrbe dajejo prednost otrokovim edinstvenim okoliščinam in v ospredje odločanja postavljajo njegove koristi. Ta pristop ne le opolnomoča, temveč tudi vodi k bolj trajnostnim rezultatom, saj daje ustrezno težo otrokovim stališčem.

Aktivno sodelovanje in celostna podpora: Zagotavljanje smiselne udeležbe mladih beguncev vključuje dejavno spodbujanje njihovega kulturnega, političnega in družbenega udejstvovanja. V priporočilu CM/Rec(2019)4 je poudarjen pomen neposrednega vključevanja mladih beguncev v oblikovanje politik in projektov, ki vplivajo nanje. Poročilo #Part of Europe, ki ga je pripravila organizacija Voicify, opredeljuje ovire za politično participacijo in vsebuje konkretna priporočila za politike ustreznih organov, institucij in civilne družbe.

Skrbniki in mentorji imajo ključno vlogo pri podpori otrokom na prehodu v odraslost. Kot je poudarjeno v dokumentu CM/Rec(2019)11, skrbniki vodijo otroke skozi individualne življenjske projekte, medtem ko mentorji - bodisi vrstniki bodisi prostovoljci - ponujajo dragocen vpogled na podlagi nedavnih izkušenj. Oba modela se izkažeta za uspešna pri krepitvi samozavesti, spretnosti in mrež v tej kritični fazi.

Multidisciplinarno sodelovanje in kontinuiteta: Uresničevanje potreb in pravic otrok brez spremstva na prehodu v odraslost zahteva multidisciplinarni pristop. V zborniku so predstavljeni primeri, v katerih strokovnjaki z različnih področij sodelujejo, da bi ponudili celovit, otrokovim potrebam prilagojen odziv. Na otroka osredotočeni in otrokom prijazni postopki povečujejo učinkovitost takšnih posegov.

Priporočilo CM/Rec(2007)9 se zavzema za življenjske projekte za UAM in poudarja kontinuiteto v

prehodnem obdobju. Zbirka prikazuje primere, v katerih se pri načrtovanju oskrbe uporablja pristop življenjskega projekta, ki zagotavlja, da se bistvene storitve izvajajo tudi po dopolnjenem 18. letu starosti. Ta preventivni ukrep mlade varuje pred tem, da bi izpadli iz povprečja in se soočili z morebitnim brezdomstvom, izkoriščanjem, zlorabo ali trgovino z ljudmi.

Celostni pristop k pravicam in storitvam: Več pobud, predstavljenih v zborniku, uporablja celostni pristop k obravnavi potreb in pravic otrok, ki prehajajo v odraslost. Ta celostni pristop, ki priznava, da imajo otroci brez spremstva pravico do vseh svojih pravic, je ključnega pomena zaradi medsebojne odvisnosti teh pravic. Možnosti nastanitve, prilagojene posebnim potrebam in razvojnim stopnjam mladih, prispevajo k boljšim rezultatom na različnih področjih.

Priporočilo CM/Rec(2019)4 vsebuje celovite smernice, ki zagovarjajo celostni pristop za zaščito pravic in priložnosti oseb na prehodu v odraslost. Dostop do izobraževanja, nastanitve, zaposlitve, zdravstvenega varstva in psihosocialne podpore ni le vprašanje pravic, temveč tudi olajšuje socialno vključenost mladih ter zmanjšuje njihovo ranljivost za nasilje, izkoriščanje, zlorabo, nasilje na podlagi spola in diskriminacijo.

Dostop do informacij in krepitev udeležbe: Ker negotovost glede prihodnosti pomembno vpliva na blaginjo mladih posameznikov, ki se približujejo odraslosti, nacionalna poročila v zborniku razkrivajo različne pravne poti v različnih državah. Zagotavljanje dostopnih informacij, vključno z brezplačno visokokakovostno pravno pomočjo, je ključnega pomena za opolnomočenje mladih beguncev za razumevanje in učinkovito uveljavljanje njihovih pravic. Podporne strukture, vključno s tolmači, medkulturnimi mediatorji in brezplačno pravno pomočjo, so koristne zlasti za tiste, ki potrebujejo psihosocialno podporo ali se spopadajo z zapletenimi pravnimi postopki med prehodom v odraslost.

Pri prehodu v odraslost se lahko pojavi več izzivov, zlasti pri dostopu do nastanitve. Ti izzivi vključujejo:

Pomanjkanje stabilne in primerne nastanitve: Omejena finančna sredstva in pomanjkanje omrežij socialne podpore lahko povzročijo, da so UAM izpostavljeni izkoriščanju ali zlorabi.

Diskriminacija: UAM v prehodu se lahko pri iskanju nastanitve za najem srečajo z diskriminacijo. Dejavniki, kot so status priseljence, etnična pripadnost ali drugi dejavniki, lahko povzročijo zadržanost najemodajalcev ali ponudnikov stanovanj. Ti lahko določijo višje najemnine ali zahtevajo višje varščine, kar mladim beguncem in migrantom povzroča ovire pri iskanju primerne stanovanja.

Omejen dostop do podpornih storitev za stanovanja: Zaradi starosti, statusa ali pomanjkanja dokumentacije imajo lahko UAM, ki prehajajo v odraslost, težave pri dostopu do stanovanjskih podpornih storitev. Ta omejitve lahko ovira njihovo zmožnost, da si zagotovijo socialno stanovanje ali druge oblike podpore.

Pomanjkanje informacij in smernic: UAM v prehodnem obdobju morda niso seznanjeni s svojimi pravicami in dolžnostmi glede nastanitve. Poleg tega imajo lahko težave pri dostopu do informacij in smernic o stanovanjskih vprašanjih.

Kulturne ovire: Zaradi nepoznavanja teh sistemov imajo lahko UAM v prehodu težave pri orientaciji na stanovanjskem trgu ali razumevanju stanovanjskih običajev v novi državi.

Pomanjkanje podpornih mrež: Omejena omrežja socialne podpore lahko predstavljajo izziv za UAM, ki iščejo stanovanje in podporne storitve. Jezikovne ovire ali težave pri sporazumevanju lahko

še dodatno otežijo iskanje pomoči.

Finančne ovire: Tudi če so upravičeni do javnega stanovanja, lahko UAM pri zagotavljanju nastanitve naletijo na finančne ovire. Prejemanje stroškov najemnine, varščine in drugih povezanih stroškov je lahko velik izziv.

Reševanje teh večplastnih izzivov zahteva *celovit pristop, ki upošteva edinstvene okoliščine in potrebe UAM, ki prehajajo v odraslost.*

Pomanjkanje dokumentacije: UAM lahko nimajo bistvene dokumentacije, kot sta najemna zgodovina ali kreditna ocena, ki je potrebna za zagotovitev stanovanja na zasebnem najemnem trgu. Pomanjkanje dokumentacije lahko predstavlja velik izziv pri iskanju najemodajalcev, ki bi jim bili pripravljeni oddati stanovanje.

Strah pred izselitvijo ali brezdomstvom: Strah pred izselitvijo ali brezdomstvom lahko UAM odvrne od poročanja o stanovanjskih težavah ali iskanja pomoči. Zaradi tega strahu lahko živijo v negotovih razmerah in se zaradi morebitnih posledic izselitve ali brezdomstva ne želijo ukvarjati s stanovanjskimi izzivi.

7.2 Usmerjanje na prehodu: Bistveni vidiki

Pot v odraslost, zlasti za osebe z omejeno mobilnostjo, vključuje vrsto korakov v okviru oskrbe in zunaj nje. Poleg preučitve možnosti nastanitve je prednostno obravnavanje čustvenega počutja mladih, ki zapuščajo oskrbo, ključnega pomena. V nadaljevanju so predstavljeni ključni vidiki, ki jih je treba upoštevati pri obravnavi dostopa do nastanitve za mlade migrante brez spremstva:

7.2.1 Priprava na stanovanjske možnosti in veščine za samostojnost

Mladim je treba omogočiti, da raziščejo možnosti nastanitve, če so na voljo, z informacijami o lokalnem stanovanjskem trgu. Ključnega pomena je, da jih opremimo z osnovnimi veščinami za samostojnost, vključno z upravljanjem gospodinjstva, finančno pismenostjo in oblikovanjem proračuna.

7.2.2 Skupno načrtovanje nastanitve in podpore

Bistveno je skupno načrtovanje z mladimi, ki vključuje opredelitev primernih možnosti nastanitve in ustrezno obveščanje o prehodu. Stalno posvetovanje s ponudniki storitev med tem procesom zagotavlja nemoten prehod iz oskrbe v samostojno življenje.

7.2.3 Prilagojena nastanitev in podpora glede na individualne potrebe

Zaradi različnih potreb in stopnje zrelosti mladih bi morala biti na voljo vrsta možnosti nastanitve in podpore, vključno z rejniškimi družinami, zasilnimi ali začasnimi nastanitvami, skupnimi stanovanji in socialnimi stanovanji. Stalna podpora mora biti usklajena z razvijajočimi se potrebami.

7.2.4 Dostop do dolgoročnejših možnosti premikanja in upravljanje z njimi

Ko mladi postanejo pripravljeni, je potrebna podpora za dostop do dolgoročnih stanovanjskih rešitev, kot so skupna stanovanja ali dolgotrajna oskrbovana stanovanja. Ključnega pomena so smernice o razpoložljivih možnostih in informacije o iskanju dodatne podpore v prihodnosti.

Poleg zgoraj navedenega je treba poudariti:

- ✓ podpora strokovnjakom pri procesu prehoda, ki vključuje načrtovanje oskrbe in sestanke za pregled.
- ✓ priznavanje prispevka ključnih služb, vključno s socialnimi službami, službami za duševno zdravje, ponudniki podpore, povezane z nastanitvijo, izobraževalnimi službami in službami za zaposlovanje, v procesu skupnega načrtovanja.

7.2.5 Raznolike možnosti nastanitve

Možnosti nastanitve za (nekdanje) UAM se razlikujejo po državah in lokalnih okoliščinah. Navajamo nekaj primerov:

Prevzeta skrb za otroke

Namestitev v rejniške družine zagotavlja družinsko okolje in podporo. Skrbništvo, ki je pogosto na voljo mlajšim, omogoča postopno pot k samostojnosti z vsakodnevnim vodenjem, čustveno podporo, izboljšanjem jezika in možnostmi za navezovanje stikov.

Skupna nastanitev

UAM lahko živijo v skupnih prostorih, kar spodbuja skupnost in medsebojno podporo. To vključuje skupna stanovanja za domače in tuje mlade, medgeneracijska stanovanja in skupna stanovanja z mentorji, ki jih usmerjajo.

Samostojno življenje

Neodvisno življenje, kot so stanovanja ali apartmaji, UAM omogoča samostojno življenje ob podpori in vodenju strokovnjakov. To vključuje tudi delno samostojne ureditve, ki pomagajo pri pripravi na samostojnost.

Začasna nastanitev

Začasna nastanitev je začasna nastanitev, medtem ko čakate na trajnejšo ureditev. Ti programi, ki jih zagotavljajo stanovanjske organizacije ali ponudniki socialnih storitev, mlade v omejenem časovnem okviru pripravijo na samostojno življenje.

Razumevanje različnih potreb (nekdanjih) oseb z začasnim prebivališčem je bistvenega pomena pri določanju najprimernejših možnosti nastanitve za podporo njihovega prehoda v odraslost.

poglobitev v podrobnosti posameznih podpornih sistemov in programov za UAM na Švedskem, Nizozemskem in v Nemčiji, iz katerih bi lahko črpali najboljše prakse:

Švedski programi mentorstva²⁹

- Strukturiran sistem podpore: Švedski mentorski programi zagotavljajo strukturiran sistem podpore za UAM, ki nudi usmerjanje prek skrbno dodeljenih mentorjev. Ti mentorji so zanesljiv vir pomoči v procesu prehoda.
- Celostno vodenje: Mentorstvo presega akademsko in poklicno svetovanje. Mentorji mladoletnikom pomagajo tudi pri čustveni podpori in jim pomagajo pri soočanju z izzivi prilagajanja na novo državo in kulturo.
- Kulturno vključevanje: Mentorji imajo ključno vlogo pri spodbujanju kulturnega

²⁹ Evropska migracijska mreža. (2022). "Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost."

vključenosti. Mladolletnike seznanijo z lokalnimi običaji, tradicijami in dejavnostmi v skupnosti, s čimer spodbujajo občutek pripadnosti in zmanjšujejo občutek osamljenosti.

- Vključenost v skupnost: Vključenje mentorjev iz lokalne skupnosti spodbuja širšo mrežo UAM. Ta povezava s skupnostjo povečuje socialno vključenost in zagotavlja dodatne vire za podporo.

Nizozemski sistem skrbništva³⁰

- Pravna varovala: Nizozemski sistem skrbništva daje prednost imenovanju zakonitih skrbnikov za OPP, kar zagotavlja pravno zaščito njihovih pravic in najboljših interesov.
- Podpora pri sprejemanju odločitev: Zakoniti skrbniki dejavno sodelujejo v procesih odločanja, povezanih z mladoletnikovim življenjem, vključno z odločitvami glede izobraževanja, zdravstvenega varstva in načrtovanja samostojnega življenja.
- Zagovorništvo in zastopanje: Skrbniki so zagovorniki UAM, zastopajo njihove interese v sodnih postopkih in zagotavljajo, da imajo glas v zadevah, ki neposredno vplivajo na njihovo življenje.
- Načrtovanje prehoda: Sistem skrbništva dejavno prispeva k načrtovanju prehoda, pri čemer sodeluje z ustreznimi zainteresiranimi stranmi, da bi opredelili ustrezno namestitev, izobraževalne možnosti in podporne storitve.

Nemške pobude za poklicno usposabljanje³¹

- Prilagojeni poklicni programi: Nemške pobude so prilagojene programom poklicnega usposabljanja, ki so namenjeni posebnim potrebam in predznanju UAM. Cilj teh programov je, da pridobijo praktična znanja in spretnosti, ki ustrezajo zahtevam trga.
- Karierno svetovanje in posredovanje: Poklicne pobude v Nemčiji dajejo prednost poklicnemu svetovanju, ki mladoletnike usmerja k premišljenim odločitvam. Podpora pri iskanju zaposlitve je sestavni del zagotavljanja nemotenega prehoda z usposabljanja na zaposlitev.
- Podpora za integracijo: Ker se zavedajo pomena kulturne integracije, poklicni programi pogosto vključujejo podporne storitve, ki UAM pomagajo pri vključevanju v nemško družbo. To lahko vključuje jezikovno usposabljanje, kulturno orientacijo in dejavnosti vključevanja v skupnost.
- Socialni in čustveni razvoj: Nemške pobude poleg poklicnih spretnosti poudarjajo tudi socialni in čustveni razvoj UAM ter jih pripravljajo na vsestranski in trajnostni prehod v odraslost.

Finski model vključevanja³²

Finska je vzpostavila model postopnega vključevanja, ki je prilagojen posebnim potrebam UAM. Ta pristop daje prednost oblikovanju prilagojenih načrtov vključevanja, ki vključujejo jezikovno izobraževanje, poklicno usposabljanje in psihosocialno podporo. Ti načrti so zasnovani tako, da

30 *Evropska migracijska mreža. (2022). "Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost."*

31 *Evropska migracijska mreža. (2022). "Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost."*

32 *Björklund, Krister (2015). "Mladoletni begunci brez spremstva na Finskem: izzivi in dobre prakse v nordijskem kontekstu".*

obravnavajo večplastne vidike mladoletnikovega prehoda v odraslost, vključno z znanjem jezika, praktičnimi veščinami in čustvenim počutjem.

- Prilagojeni načrti vključevanja: Finski pristop vključuje oblikovanje prilagojenih načrtov vključevanja za vsak UAM. Ti načrti upoštevajo individualne potrebe, prednosti in želje vsakega mladoletnika ter zagotavljajo prilagojen pristop k njegovemu vključevanju.
- Celovita podpora: Model vključevanja na Finskem vključuje različne vidike, vključno z jezikovnim izobraževanjem, poklicnim usposabljanjem in psihosocialno podporo. Ta celostni pristop priznava večplastno naravo vključevanja in si prizadeva obravnavati tako praktične kot čustvene vidike.
- Jezikovno izobraževanje: Jezikovno izobraževanje je ključna sestavina, saj se priznava, da je znanje jezika ključnega pomena za učinkovito vključevanje. Jezikovni programi verjetno vključujejo tečaje, ki mladoletnikom pomagajo pri učenju lokalnega jezika, kar olajša komunikacijo in vključevanje v skupnost.
- Poklicno usposabljanje: Vključitev poklicnega usposabljanja pomeni, da se UAM osredotoča na pridobivanje praktičnih spretnosti, ki so pomembne za trg dela. S tem se pripravijo na prihodnjo zaposlitev in spodbujajo samostojnost.
- Psihosocialna podpora: Finski model vključuje psihosocialno podporo, saj se zaveda morebitnih travm in čustvenih izzivov, s katerimi se soočajo UAM. Ta lahko vključuje svetovalne storitve, vire za duševno zdravje in vrstniško podporo.

Belgijske pobude Skupnosti³³

Belgija pri podpori UAM uporablja pristop, ki temelji na skupnosti, in v proces vključevanja vključuje lokalne skupnosti. Z mentorskimi programi, jezikovnimi izmenjavami in vključevanjem skupnosti mladoletnike usmerjajo lokalni mentorji, ki olajšajo učenje jezika, kulturno prilagajanje in splošno vključevanje. Cilj teh pobud je ustvariti podporno okolje z dejavnim sodelovanjem v širši skupnosti.

- Vključenost v lokalno skupnost: Belgijske pobude, ki temeljijo na skupnosti, poudarjajo vključevanje lokalnih skupnosti v podporo UAM. Ta pristop priznava pomen sodelovanja skupnosti pri ustvarjanju podpornega okolja.
- Programi mentorstva: Vključitev programov mentorstva kaže, da Belgija uporablja posameznike iz lokalne skupnosti za zagotavljanje smernic in podpore UAM. Mentorji verjetno pomagajo pri učenju jezika, kulturnem prilagajanju in splošnem vključevanju.
- Programi jezikovne izmenjave: Programi jezikovne izmenjave prispevajo k usvajanju jezikov in kulturnemu vključevanju. Ti programi lahko olajšajo interakcije med študenti UAM in člani lokalne skupnosti ter spodbujajo učenje jezikov v praktičnem kontekstu.
- Dogodki za vključevanje skupnosti: Pristop Belgije lahko vključuje organizacijo dogodkov za vključevanje skupnosti, da bi spodbudili povezave med UAM in širšo skupnostjo. Ti dogodki ustvarjajo priložnosti za socialno interakcijo in medsebojno razumevanje.

Norveški programi za podporo izobraževanju³⁴

³³ *Evropska migracijska mreža. (2022). "Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost."*

³⁴ *Norveški direktorat za priseljevanje (UDI). (2014). "MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA NA NORVEŠKEM: POLITIKE, PRAKSE IN PODATKI V LETU 2014".*

Na Norveškem se osredotočajo na odpravljanje izobraževalnih vrzeli za UAM z usmerjenimi podpornimi programi. Te pobude ponujajo prilagojeno pomoč, vključno s podporo pri usvajanju jezika, akademskim usmerjanjem in pomočjo pri usmerjanju na izobraževalnih poteh. Glavni cilj je zagotoviti uspešno vključevanje, spodbujanje aktivnega sodelovanja in uspešnega delovanja v izobraževalnem okolju.

- Premostitev vrzeli v izobraževanju: Poudarek Norveške na premostitvi razlik v izobrazbi kaže na prizadevanja za odpravo morebitnih razlik v izobrazbi UAM. To lahko vključuje specializirane izobraževalne programe, ki ustrezajo njihovim posebnim potrebam.
- Prilagojena izobraževalna pomoč: Programi za podporo izobraževanju verjetno nudijo prilagojeno pomoč za uspešno vključitev UAM v izobraževalni sistem. To lahko vključuje akademsko podporo, jezikovno pomoč in svetovanje o izobraževalnih poteh.
- Uspešno vključevanje: Omenjanje uspešnega vključevanja nakazuje, da je cilj norveških programov za podporo izobraževanju preseči zgolj vpis, saj poudarjajo pomen aktivnega sodelovanja in uspešnega delovanja mladoletnikov v izobraževalnem okolju.

Ti primeri prikazujejo inovativne strategije, ki presegajo tradicionalne pristope ter prepoznajo in obravnavajo zapletene izzive, s katerimi se UAM soočajo med prehodom v odraslost. Modeli vključevanja ne zajemajo le akademskih in poklicnih elementov, temveč upoštevajo tudi čustveno blaginjo in socialno vključenost, kar zagotavlja celovit pristop k njihovem razvoju.

8. Profil znanj in spretnosti EU za državljane tretjih držav

Cilj: Cilj: Seznaniti izvajalce usposabljanja z bistvenimi orodji in viri za podporo vključevanja mladoletnikov brez spremstva.

8.1 Uvod in pregled pobud EU za vključevanje

Ugotavljanje znanja in spretnosti beguncev je ključni korak pri njihovem uspešnem vključevanju na trg dela. Begunci prihajajo iz različnih okolij, vključno s strokovnjaki, kvalificiranimi delavci in posamezniki z edinstvenimi talenti. Njihova znanja in spretnosti lahko segajo od medicinskega in inženirskega znanja do obrtništva in podjetništva. Priznavanje te raznolikosti je bistveno za oblikovanje učinkovitih programov vključevanja. Zgodnje vključevanje na trg dela beguncem omogoča, da postanejo ekonomsko samozadostni, zmanjšuje tveganje socialne izolacije in marginalizacije ter olajšuje njihovo kulturno in družbeno vključevanje, saj jim omogoča zgodnji dostop do splošnih omrežij in osnovnih storitev.

8.2 Pregled pobud EU za vključevanje

8.2.1 Celostni pristop k vključevanju

Pristop EU k vključevanju je večplasten in se osredotoča na različne vidike družbenega, izobraževalnega in gospodarskega življenja. Ključne pobude vključujejo:

- Pravni okviri in politike: Vzpostavitev predpisov in smernic, ki ščitijo pravice migrantov in jim olajšujejo dostop do osnovnih storitev.
 - Programi izobraževanja in usposabljanja: V okviru jezikovnih tečajev, kulturnih orientacijskih srečanj in izobraževalnih programov lahko novoprispele osebe pridobijo bistvene spretnosti in znanja.
 - Zaposlovanje in poklicno usposabljanje: V okviru poklicnega usposabljanja, vajeništva in storitev posredovanja zaposlitve se oblikujejo poti do zaposlitve.
 - Prizadevanja za socialno vključevanje: Spodbujanje socialne kohezije s programi sodelovanja v skupnosti, podpornimi skupinami in rekreacijskimi dejavnostmi.
 - Zdravstvene in psihološke storitve: Zagotavljanje dostopa do zdravstvenega varstva, vključno s storitvami za duševno zdravje, kar je še posebej pomembno za UAM, ki so morda doživeli travmo.
- Poudarek na mladih in mladoletnikih brez spremstva

EU se zaveda ranljivosti in potenciala UAM, zato je poseben poudarek namenila pobudam, ki podpirajo njihov razvoj in vključevanje. Ta prizadevanja niso usmerjena le v takojšnjo blaginjo, temveč v dolgoročno vključevanje in osebni razvoj.

Pomen oblikovanja profilov znanj in spretnosti ter orodij za upravljanje kariere za UAM

- Profiliranje spretnosti kot osnova za vključevanje

8.2.2 Pomen oblikovanja profilov znanj in spretnosti ter upravljanja kariere

Učinkoviti in hitri postopki priznavanja so bistveni za dostop beguncev do zaposlitve. Vendar mnogi državljani tretjih držav ob prihodu v EU morda nimajo uradne dokumentacije o svojih kvalifikacijah in spretnostih, tj. zaradi okoliščin, v katerih so bežali pred konflikti ali preganjanjem, morda s seboj nimajo ustreznih dokumentov. To lahko oteži postopek preverjanja njihovih znanj in spretnosti ter kvalifikacij. Kadar listinska dokazila o kvalifikacijah niso na voljo, so nadvse pomembne alternativne metode ocenjevanja. Te alternativne metode vključujejo ocenjevanje spretnosti, razgovore in praktične izpite, ki služijo za ocenjevanje posameznikove usposobljenosti in znanja. V tem okviru je orodje EU Skills Profile Tool pomembna pobuda Evropske komisije, namenjena pomoči pri ugotavljanju znanj in kvalifikacij beguncev. Orodje je namenjeno ocenjevanju znanj in spretnosti za Evropo, katere cilj je povečati zaposljivost ljudi, ki prihajajo iz tretjih držav, s pomočjo prepoznavanja in učinkovite uporabe njihovih znanj in spretnosti. Orodje EU Skills Profile Tool je namenjeno ocenjevanju spretnosti za državljane tretjih držav služi kot pomemben mehanizem za zagotavljanje uspešne zaposlitve in socialno vključevanje.

8.2.3 Kakšen je profil znanj in spretnosti EU?

Orodje EU Skills Profile Tool je spletni urejevalnik v več jezikih, ki državljanom tretjih držav omogoča, da učinkovito predstavijo svoja znanja, kvalifikacije in izkušnje v obliki, ki je splošno razumljiva v vsej Evropski uniji. To orodje je dragocen vir za organizacije, ki zagotavljajo storitve državljanom tretjih držav, saj jim pomaga pri ugotavljanju posebnih potreb, kot so učenje jezika, svetovanje pri zaposlovanju ali dodatno usposabljanje. Končno poenostavlja postopek povezovanja iskalcev

zaposlitve z ustreznimi prostimi delovnimi mesti, kar prispeva k učinkovitejšemu in uspešnejšemu vključevanju na trg dela.

Namen: Orodje se uporablja predvsem za pomoč posameznikom pri oblikovanju celovitega profila njihovih spretnosti in izkušenj. To orodje jim omogoča, da na strukturiran način dokumentirajo svoja znanja, delovne izkušnje in izobrazbo ter tako pomagajo pridobiti priznanje za svoja predhodna prizadevanja.

Ta profil je nato podlaga za osebno prilagojeno svetovanje in usmerjanje pri vključevanju na trg dela. Orodje pomaga pri:

Ugotavljanje prednosti in pomanjkljivosti: Razumevanje ravni izobrazbe in spretnosti mladoletnikov pomaga pri prilagajanju izobraževalnih in poklicnih programov njihovim potrebam.

Omogočanje izobraževalnih in poklicnih poti: Natančni profili znanj in spretnosti lahko mladoletnike usmerjajo k ustreznim izobraževalnim možnostim in poklicnemu usposabljanju, kar povečuje njihovo zaposljivost.

Opolnomočenje mladoletnikov: Profiliranje spretnosti pomaga mladoletnim migrantom, da prepoznajo in izrazijo svoje sposobnosti ter tako krepijo občutek lastne vrednosti in samostojnosti.

Pomembno je opozoriti, da orodje ni namenjeno priznavanju ali potrjevanju kvalifikacij ali spretnosti. Namesto tega se osredotoča na oblikovanje celovitega profila znanj in spretnosti ter zagotavljanje smernic za nadaljnje korake pri vključevanju na trg dela. Orodje ni ocenjevanje, temveč preprosto dokumentiranje znanj in spretnosti.

Z ugotavljanjem in dokumentiranjem njihovih spretnosti in izkušenj to orodje državljanom tretjih držav pomaga najti ustrezno zaposlitev, dostop do izobraževanja in usposabljanja ter postati aktivni člani skupnosti gostiteljice. Jasen profil njihovih znanj in spretnosti lahko bistveno izboljša zaposljivost državljanov tretjih držav. Potencialnim delodajalcem omogoča, da bolje razumejo njihove kvalifikacije in jih uskladijo z ustreznimi zaposlitvenimi možnostmi. Oblika vprašalnika v orodju omogoča sistematično in celovito oceno spretnosti, pridobljenih v različnih okoljih, vključno s formalnim izobraževanjem, neformalnim usposabljanjem in delovnimi izkušnjami. Te informacije pomagajo organom in organizacijam, da posameznikom zagotovijo prilagojeno podporo in svetovanje na podlagi njihovih edinstvenih spretnosti in potreb.

Glavni uporabniki in njihove prednosti

Orodje lahko uporabljajo različne organizacije in posamezniki, vendar so njegovi glavni uporabniki:

- Orodje lahko uporabljajo nacionalni organi, odgovorni za sprejem in vključevanje beguncev in državljanov tretjih držav.
- Storitve pomoči pri zaposlovanju: Agencije in službe, ki posameznikom pomagajo pri iskanju zaposlitve, lahko orodje uporabijo za boljše razumevanje spretnosti in izkušenj svojih strank.
- Svetovalci za izobraževanje in usposabljanje: Strokovnjaki, ki svetujejo o možnostih izobraževanja in usposabljanja, lahko orodje uporabijo, da svoje nasvete prilagodijo posameznikovemu specifičnemu naboru spretnosti in kvalifikacij.
- Socialne storitve: Organizacijam, ki zagotavljajo socialne storitve, lahko orodje koristi pri delu z begunci in drugimi državljani tretjih držav.

- nevladne in dobrodelne organizacije, ki nudijo storitve beguncem in drugim državljanom tretjih držav.

Koristi za organizacije:

Orodje EU Skills Profile Tool prinaša več prednosti za organizacije, ki ponujajo storitve državljanom tretjih držav:

- Učinkovitost pri razumevanju in predstavitvenih spretnostih: Orodje poenostavlja postopek dokumentiranja spretnosti in potreb po spretnostih posameznikov. Organizacije ga lahko uporabijo za hitro zbiranje informacij o posameznikovem naboru spretnosti in izkušenj, kar je bistveno za zagotavljanje prilagojene podpore in svetovanja.
- Ugotavljanje potreb po ocenjevanju in potrjevanju znanj in spretnosti: Informacije, zbrane z orodjem, pomagajo organizacijam ugotoviti, ali posamezniki potrebujejo oceno ali potrditev znanj in spretnosti. To lahko organizacije usmerja pri ponujanju ustreznih storitev usposabljanja ali potrjevanja, da bi posameznikom pomagale kar najbolje izkoristiti njihova znanja in spretnosti.
- Ugotavljanje potreb po dodatnih spretnostih: Organizacije lahko orodje uporabijo za ugotavljanje morebitnih vrzeli v posameznikovem naboru znanj in spretnosti. Na podlagi teh informacij lahko priporočijo dodatne programe usposabljanja ali izobraževanja, da bi izboljšale zaposljivost osebe in njene možnosti za vključitev.
- Priznavanje kvalifikacij: Zbrani podatki lahko organizacijam pomagajo pri določanju, katere kvalifikacije in izkušnje bi se lahko uradno priznale. To je zlasti pomembno za pomoč državljanom tretjih držav pri vstopu v poklice ali dostopu do možnosti izobraževanja, ki zahtevajo posebne kvalifikacije.
- Podpora in svetovanje: Informacije, pridobljene z orodjem, podpirajo boljše usmerjanje državljanov tretjih držav. Svetovalci lahko zbrane podatke uporabijo za ciljno usmerjanje k zaposlitvenim priložnostim, virom za samozaposlitev, programom usposabljanja in drugim ustreznim storitvam. To usmerjanje je lahko prilagojeno edinstvenemu profilu znanj in spretnosti vsakega posameznika.
- Doslednost in standardizacija: Orodje zagotavlja dosledno zbiranje informacij z uporabo standardizirane terminologije, ki je priznana po vsej Evropski uniji. Ta doslednost omogoča boljšo komunikacijo in razumevanje med organizacijami ter lažjo izmenjavo in primerjavo profilov znanj in spretnosti.
- Priložitev spričeval in diplom: Možnost pripenjanja datotek, kot so spričevala in diplome, posameznikom omogoča, da zagotovijo oprijemljiva dokazila o svojih kvalifikacijah. Ta dokumentacija je lahko ključnega pomena za postopke uradnega priznavanja in potrjevanja.
- Izmenjava podatkov in sodelovanje: Profili spretnosti se lahko shranijo v različnih oblikah in z izrecnim soglasjem posameznika delijo med podpornimi službami. To spodbuja sodelovanje med organizacijami in zagotavlja, da posamezniki prejmejo celovito in usklajeno podporo.

Ugodnosti za državljane tretjih držav

Z oblikovanjem profila znanj in spretnosti posamezniki pridobijo možnost, da odkrito razpravljajo in opišejo svoja znanja in spretnosti, kar jim omogoči, da opredelijo ustrezne priložnosti za potrditev, usposabljanje ali zaposlitev. Državljeni tretjih držav lahko svoje profile znanj in spretnosti predstavijo potencialnim ustanovam za usposabljanje, delodajalcem in različnim organizacijam. Večjezična funkcionalnost orodja zagotavlja, da je orodje zlahka razumljivo v različnih državah, kar olajša čezmejno komunikacijo. Državljeni tretjih držav lahko tudi zaprosijo sprejemne centre ali agencije, da v njihovem imenu posredujejo njihove profile znanj in spretnosti ustreznim organizacijam. S tem se vzpostavi podporni okvir, ki jih vodi na njihovi poti do vključitve na trg dela.

- Samoumevnost in prepoznavanje spretnosti: Izpolnjevanje profila znanj in spretnosti posameznikom omogoča, da bolje razumejo in izrazijo svoja znanja in spretnosti ter kvalifikacije. Ta postopek samoocenjevanja jim pomaga prepoznati njihove prednosti in področja, ki jih morda potrebujejo nadaljnji razvoj. Omogoča jim, da se učinkovito pogovarjajo o svojih spretnostih in jih pojasnjujejo.
- Dostop do usposabljanja in zaposlitvenih priložnosti: Z dokumentiranjem svojih znanj in izkušenj lahko državljani tretjih držav uporabijo profil znanj in spretnosti za predstavitev svojih kvalifikacij potencialnim organizacijam za usposabljanje in delodajalcem. To lahko izboljša njihove možnosti za dostop do ustreznega usposabljanja ali delovnih priložnosti, ki ustrezajo njihovem znanju in spretnostim.
- Čezmejno komuniciranje: Večjezična narava profila znanj in spretnosti državljanom tretjih držav olajša učinkovito čezmejno sporočanje njihovih kvalifikacij in izkušenj znotraj Evropske unije. To je zlasti pomembno, če se nameravajo preseliti ali delati v različnih državah EU.
- Podporna struktura: Sprejemni centri ali agencije lahko pomagajo državljanom tretjih držav tako, da v njihovem imenu pošljejo njihove profile znanj in spretnosti ustreznim organizacijam. To jim zagotavlja dragoceno podporo in usmerjanje na njihovi poti vključevanja, zlasti na trgu dela.
- Integracija v druga orodja: Podatke iz profila spretnosti je mogoče uvoziti v druga orodja, na primer v predloge življenjepisov. To poenostavi postopek ustvarjanja profesionalnega življenjepisa ali življenjepisa, ki je pogosto odločilen korak pri prijavi na delovna mesta in izobraževalne programe.
- Prilagodljivost: Orodje je fleksibilno in prilagodljivo individualnim željam. Državljeni tretjih držav lahko vnesejo toliko ali manj informacij, kolikor želijo, obrazec pa lahko izpolnijo naenkrat ali postopoma. Ta prilagodljivost zagotavlja, da lahko posamezniki profil prilagodijo svojim posebnim potrebam in ravni udobja.

8.2.4 Kako deluje orodje EU Skills Profile Tool - praktični vidiki

Orodje EU Skills Profile Tool je razvila Evropska komisija in je brezplačno na voljo vsem uporabnikom. Dostopno je prek uradne spletne strani Evropske komisije, in sicer na naslovu: <https://ec.europa.eu/migrantskills/#/>.

Orodje je zasnovano tako, da je združljivo z različnimi napravami, vključno z namiznimi računalniki, mobilnimi telefoni in tabličnimi računalniki, zato je dostopno širokemu krogu uporabnikov. Ena od prednosti orodja je njegova prilagodljivost glede načina uporabe. Različne organizacije in posamezniki lahko njegovo uporabo prilagodijo tako, da kar najbolj ustreza njihovim posebnim potrebam. Ta prilagodljivost uporabnikom omogoča, da funkcionalnost orodja prilagodijo svojim edinstvenim zahtevam. Natančneje:

- ✓ Zaradi jezikovne raznolikosti državljanov tretjih držav je orodje zasnovano večjezično. Na voljo je v vseh uradnih jezikih EU ter v arabščini, farsiju, paštunščini, soranščini, somalščini in tigrinščini. Uporabniki lahko izberejo katerakoli dva od teh jezikov, ki bosta prikazana na zaslonu, kar olajša natančno razumevanje in sporočanje spretnosti.
- ✓ Sestavljen je iz vrste vprašanj, ki so namenjena zbiranju podrobnih informacij o posameznikovi spretnosti in izkušnjah. Ta vprašanja zajemajo številne vidike, vključno s formalno izobrazbo, neformalnim usposabljanjem, delovnimi izkušnjami in drugo.
- ✓ zagotavlja standardiziran pristop k ocenjevanju znanj in spretnosti, kar pristojnim organom, delodajalcem in izobraževalnim ustanovam olajša ocenjevanje in primerjavo kvalifikacij državljanov tretjih držav.
- ✓ Uporablja se lahko v sodelovanju, tako da državljan tretje države in svetovalec skupaj izpolnita rubrike. Ta pristop lahko olajša komunikacijo in zagotovi, da so zabeležene točne informacije.

Pri ravnanju z informacijami, shranjenimi v orodju EU Skills Profile Tool, je v ospredju varstvo zasebnosti posameznikov in skladnost s predpisi o varstvu podatkov. Tukaj je opisano, kaj se zgodi z informacijami:

1. Orodje posameznikom omogoča, da vključijo vrsto osebnih podatkov, vendar je večina polj neobveznih. To pomeni, da lahko posamezniki po lastni presoji izberejo, katere podatke želijo vnesti v orodje.
2. Evropska komisija, ki gosti in upravlja glavne naprave, zbira anonimizirane statistične podatke. To pomeni, da so vsi zbrani podatki združeni in očiščeni osebnih podatkov, da se zagotovi zasebnost posameznika.
3. Izpolnjeni profili znanj in spretnosti se ne shranjujejo na strežnikih Evropske komisije. Ta pristop povečuje varnost podatkov in zagotavlja, da se profili posameznikov ne hranijo v centralizirani zbirki podatkov.
4. Vsaka izmenjava profilov znanj in spretnosti med nacionalnimi organi in drugimi službami, ki podpirajo državljane tretjih držav, mora potekati s popolnim soglasjem državljana tretje države. To poudarja pomen pridobitve izrecnega dovoljenja, preden se posameznikov profil deli z ustreznimi organizacijami.
5. Za vse podatke, ki se zbirajo in upravljajo v orodju EU Skills Profile Tool, veljajo nacionalni zakoni in zakoni EU o varstvu podatkov. To zagotavlja, da so podatki posameznikov obravnavani v skladu z zakonskimi standardi in da se spoštujejo njihove pravice do zasebnosti.

8.2.5 Struktura orodja EU Skills Profile Tool

Osební podatki

Osební podatki	Osební podatki, kontaktní podatki in podatki o migraciji. Uporabnikom omogoča vnos osnovnih podatkov, vključno z imenom, starostjo, državo izvora in trenutno državo prebivališča v EU.
Pričakovanja	takojšnji cilji, kot so učenje jezika, integracijski tečaji, iskanje zaposlitve ali samozaposlitev.
Identifikacija spretnosti	Povzetek jezikovnih spretnosti, izobraževanja in usposabljanja, pismenosti, računskih spretnosti, digitalnih in strokovnih spretnosti, pridobljenih zunaj delovnega mesta, drugih spretnosti, kot so timsko delo ali reševanje problemov, ter informacije o vozníškem dovoljenju.
Splošna ocena in priporočeni naslednji koraki	Komentarji svetovalca po opravljenem ugotavljanju znanj in spretnosti, npr. svetovanje glede (samo)zaposlitve, prednostne naloge za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje, napotitve na druge službe, ki so pomembne za izražena pričakovanja.

Ko državlján tretje države izpolni svoj profil znanj in spretnosti z orodjem EU Skills Profile Tool, prejme digitalni in tiskani povzetek svojega profila. Ta povzetek služi kot dragocen dokument, ki v jasni in dostopni obliki opisuje njihova znanja, kvalifikacije in izkušnje.

Poleg tega se lahko ta povzetek s soglasjem posameznika posreduje ustreznim agencijam in organizacijam, ki lahko nudijo podporo in pomoč pri naslednjih korakih, opredeljenih v postopku vključevanja. To so lahko javni zavodi za zaposlovanje, ustanove za usposabljanje ali drugi organi, ki lahko zagotovijo prilagojene smernice, jezikovno usposabljanje, pomoč pri iskanju zaposlitve in dodatna sredstva za lažje uspešno vključevanje na trg dela in v družbo. Ta izmenjava informacij in sodelovanje s podpornimi agencijami je ključni vidik prizadevanj orodja EU Skills Profile Tool za poenostavitev in izboljšanje procesa vključevanja državljanov tretjih držav. Povzetek je enojezičen. Isti povzetek je mogoče pripraviti v katerem koli jeziku, če spremenite izbirnik jezikov na vrhu zaslona.

Vodnik po posebnih oddelkih

1. Osebni podatki

✓ **Splošne informacije:** V tem razdelku so zbrani osnovni identifikacijski podatki, vključno z imenom, spolom, datumom rojstva, državljanstvom in zakonskim stanjem anketiranca.

✓ **Kontaktni podatki:** V tem razdelku so zbrani osnovni kontaktni podatki, kot so naslov, e-poštni naslov in telefonska številka.

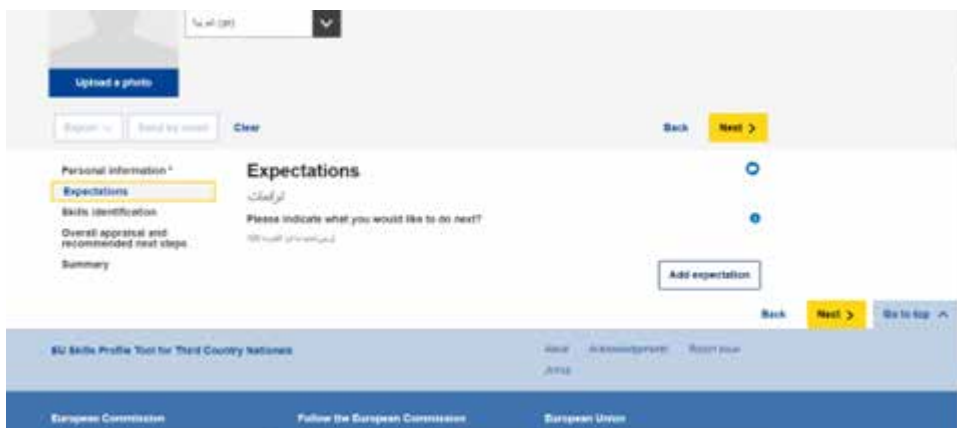
✓ **Informacije o migraciji:** Tu so zbrane informacije, povezane s prihodom osebe v EU, vključno z datumom prihoda, statusom prebivališča, statusom delovnega dovoljenja in ali oseba potuje z vzdrževanimi osebami, kot so otroci ali starejši sorodniki.

✓ Obstaja možnost, da naložite fotografijo.

2. Pričakovanja

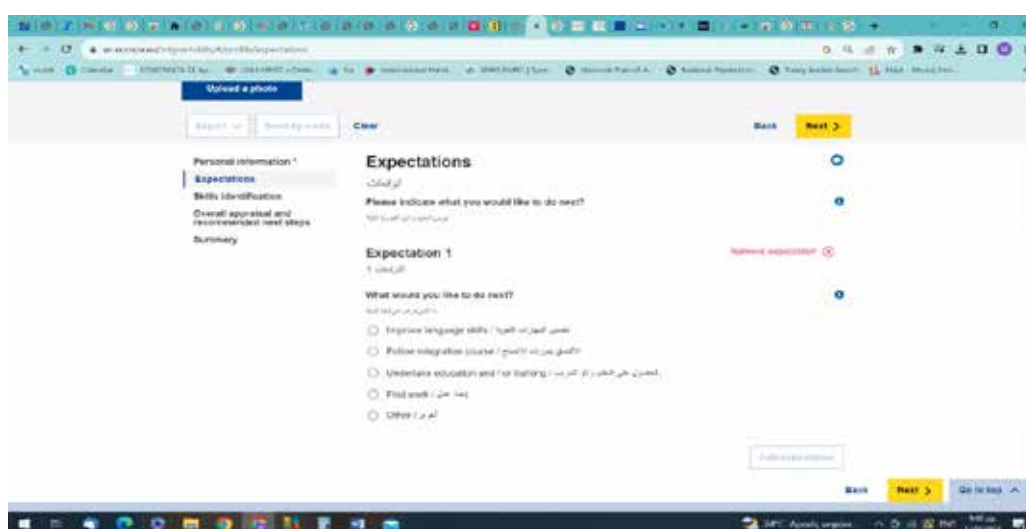
V tem razdelku lahko intervjuvanec izrazi svoje želene naslednje korake pri vključevanju. Vključuje možnosti, kot so izboljšanje jezikovnega znanja ali splošno izobraževanje in/ali usposabljanje. Vendar je treba opozoriti, da je izvedljivost teh zelenih korakov lahko odvisna od različnih dejavnikov.

S klikom na gumb pričakovanja se prikažejo možnosti:

Pričakovanja so lahko naslednja:

- Izboljšanje jezikovnih spretnosti: Uporabniki lahko izberejo do štiri jezike, ki se jih želijo naučiti.
- Izobraževanje in/ali usposabljanje: Nadaljnja vprašanja bodo vključevala poizvedbe o specifičnem(-ih) študijskem(-ih) področju(-ih), na katerega(-e) se namerava posameznik vpisati. Spustni meni za izbiro študijskih področij izhaja iz Unescove mednarodne standardne klasifikacije izobraževanja.
- Iskanje zaposlitve: Nadaljnja vprašanja vključujejo:
 - Poizvedba o področju(-ih) dejavnosti, na katerem(-ih) želi posameznik delati, s pomočjo spustnega menija z uporabo Statistične klasifikacije gospodarskih dejavnosti v Evropski skupnosti (NACE).
 - Vprašanje o poklicu(-ih), ki ga(-ih) želi opravljati posameznik, pri čemer je spustni meni sestavljen iz evropske klasifikacije spretnosti/kompetenc, kvalifikacij in poklicev (ESCO).

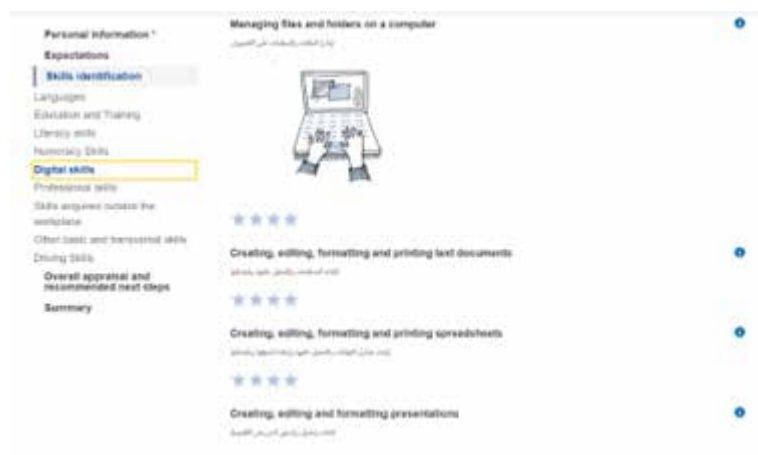
3. Prepoznavanje spretnosti

V tem razdelku lahko uporabnik navede naslednje informacije:

- Jeziki

- [Izobraževanje in usposabljanje](#)
- [Spretnosti pismenosti](#)
- [Računske spretnosti](#)
- [Digitalna znanja in spretnosti](#)
- [Strokovna znanja in spretnosti](#)
- [Spretnosti, pridobljene zunaj delovnega mesta](#)
- [Druga osnovna in medsektorska znanja in spretnosti](#)
- [Vozniške spretnosti](#)

Jezik: V tem razdelku se posameznika sprašuje o njegovem maternem jeziku, njegovi sposobnosti sporazumevanja v jeziku države gostiteljice in ravni znanja drugih jezikov. Jezikovne možnosti temeljijo na klasifikaciji jezikov Mednarodne organizacije za standardizacijo (ISO).

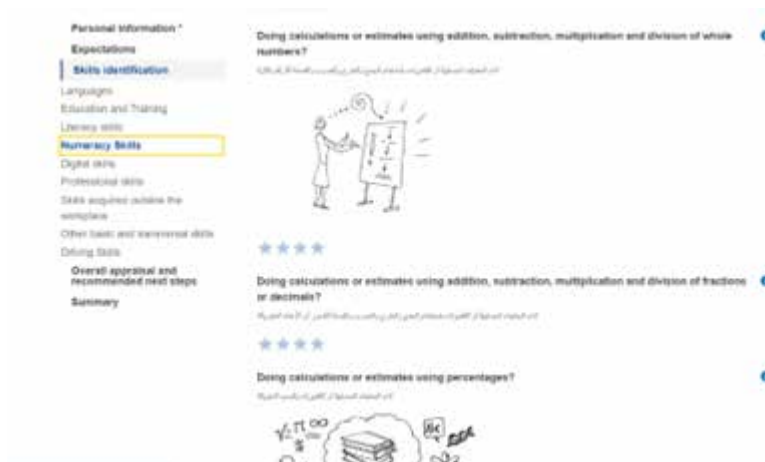

Izobraževanje in usposabljanje: Po navedbi, ali so se predhodno izobraževali, se pojavijo nadaljnja vprašanja. Vprašanje o področju(ih) študija se nanaša na posameznikovo najvišjo stopnjo izobrazbe in temelji na Unescovi mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja.

Orodje je zasnovano tako, da je uporabniku prijazno in mu omogoča, da se zlahka orientira po vprašanih in nanje odgovarja. Njegov namen je omogočiti dostopnost postopka ocenjevanja spretnosti in dokumentiranja širokemu krogu uporabnikov.

Tukaj je nekaj primerov ocenjevanja nekaterih spretnosti:

Računske spretnosti

4. Splošna ocena in priporočeni nadaljnji koraki

Ta del izpolni svetovalec, ki poda splošno oceno profila ter izpostavi ključne prednosti in slabosti. Poleg tega ima svetovalec ključno vlogo pri nudenju praktičnih napotkov o nadaljnjih ukrepih, ki jih mora sprejeti državljan tretje države. Te smernice lahko vključujejo usmerjanje k ustreznim organizacijam za priznavanje diplom, potrjevanje spretnosti, dodatno usposabljanje, podporo pri zaposlovanju ali svetovanje.

Svetovalnim organizacijam se priporoča, da proaktivno vzpostavijo stike z ustreznimi ponudniki storitev, preden jih osebno napotijo. Ta proaktivni pristop pomaga zagotoviti nemoten prehod in učinkovitejši podporni sistem za anketiranca, kar poveča njegove možnosti za uspešno vključitev.

Praktično-tehnični nasveti:

- Za pojasnila o posameznih vprašanjih lahko kliknete simbole < ? >;
- S klikom na naslov ali podnaslov na levi strani strani ali s klikom na gumb “Naprej” ali “Nazaj” lahko preskočite na poljubno poglavje,
- Na mestih, kjer so gumbi < Naslovi >, boste lahko dodali ustrezno dokumentacijo. Ti dokumenti bodo shranjeni samo lokalno (npr. v računalniku ali na pomnilniku USB) za vašo lastno uporabo. Ne bodo shranjeni v internet, strežnike ali oblake,
- Orodje lahko izpolnite v enem ali več poskusih: z uvoženim profilom lahko preprosto nadaljujete z delom in po potrebi nadaljujete z nadaljnjimi ukrepi ali posodobitvami z uporabo funkcije izvoza/uvoza,
- O orodju lahko posredujete tudi povratne informacije, in sicer lahko prijavite napako, predlagate izboljšave ali posredujete druge vrste povratnih informacij. Vaš prispevek lahko pomaga izboljšati funkcionalnost orodja in uporabniško izkušnjo,
- Orodje lahko tudi konfigurirate: ta del orodja vam omogoča, da konfigurirate, kateri deli in vprašanja so vidni ali skriti v vprašalniku. Nekaterih razdelkov in obveznih vprašanj morda ne bo mogoče konfigurirati; v načinu “prikazano” bodo ostali fiksni. Na primer, razdelki z osebni podatki v profilu uporabnika so običajno prikazani. Poleg tega imate možnost ponastaviti konfiguracijo na privzete nastavitve. Poleg tega lahko, če želite oddelkom orodja

dodati personalizirana vprašanja, to storite tako, da na zelenem mestu kliknete gumb "Dodaj vprašanje". To dejanje odpre besedilno polje, v katerem lahko ustvarite novo vprašanje. Dodano vprašanje se bo samodejno prikazalo v aplikaciji, na katerega bodo lahko uporabniki odgovorili. Z uporabo teh možnosti konfiguracije lahko vsebino vprašalnika prilagodite tako, da bolje ustreza posebnim potrebam in zahtevam uporabnikov, zaradi česar bo njihova izkušnja ustrežnejša in učinkovitejša.

Pomemben nasvet za mentorje

Vodnik po korakih za mentorje

1. seznanite mladoletnike z namenom in prednostmi orodja.
2. Vodite jih pri natančnem izpolnjevanju osnovnih podatkov.
3. pomagajte mladoletnikom pri navajanju njihove izobrazbe in vseh neformalnih učnih izkušenj.
4. Pomagajte jim razmisliti o morebitnem delu, ki so ga opravljali, vključno z delom s krajšim delovnim časom, neformalnim ali prostovoljnim delom.
5. Ocenite njihovo jezikovno znanje in digitalne kompetence ter te podatke zabeležite.
6. Spodbujajte mladoletnike, da razmislijo o drugih spretnostih, ki jih imajo, na primer o timskem delu, reševanju problemov ali umetniških sposobnostih.
7. Prepričajte se, da je profil popoln in natančen, ter se pogovorite o tem, kako ga je mogoče uporabiti pri načrtovanju v prihodnosti.

Prilagoditev orodja za mlajše občinstvo

1. Uporabljajte jezik in razlage, primerne starosti.
2. Postopek naj bo zanimiv z interaktivnimi elementi, kot so kvizi ali igre za ocenjevanje spretnosti.
3. Uporabite vizualne pripomočke in ilustracije, da lažje razložite različne dele orodja.
4. Zagotovite stalno pomoč in spodbudo, saj bodo mladoletniki morda potrebovali več časa za razumevanje in sodelovanje z orodjem.

➔ Za podrobnosti o uporabi orodja je na voljo priročnik tukaj: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=18396&langId=en>.

➔ Za nadaljnjo pomoč ali poizvedbe se lahko obrnete na navedeni e-poštni naslov: EMPL-B2-SKILLS-ROFILETOOL@ec.europa.eu.

8.2.6 Orodje Europass

Orodje Europass profil, ki je del platforme Europass, ki jo je uvedla EU, služi kot celovito orodje za posameznike pri upravljanju njihove kariere in študija. Uporabnikom omogoča, da ustvarijo podroben profil, ki zajema njihova znanja, kvalifikacije in izkušnje. To orodje odlikuje sposobnost dokumentiranja številnih poklicnih vidikov, vključno z izobraževanjem in usposabljanjem, delovnimi izkušnjami, jezikovnim znanjem, digitalnimi kompetencami in drugimi sposobnostmi.

Orodje Europass Profile Tool vodi posameznike pri ustvarjanju celovitega profila, tako da je dostopen tudi tistim, ki so manj vešči tehnologije. Poleg tega so ustvarjeni profili shranjeni na spletu, kar omogoča varen in enostaven dostop od koder koli. Ta funkcija je še posebej koristna za iskalce zaposlitve in študente, ki morajo svoje poverilnice pogosto posredovati potencialnim delodajalcem ali izobraževalnim ustanovam. Orodje vključuje tudi možnosti deljenja, ki uporabnikom omogočajo, da enostavno posredujejo svoje podrobne osebne in poklicne informacije.

Dodatna prednost je njegova prepoznavnost v evropskih državah. Ker je orodje pobuda EU, zagotavlja, da so profili zasnovani tako, da so prepoznavni in razumljivi v različnih državah EU, kar je zelo koristno za posameznike, ki iščejo priložnosti v različnih državah. To vseevropsko priznavanje povečuje prepoznavnost uporabnikov pri potencialnih delodajalcih in izobraževalnih ustanovah ter jim zagotavlja standardizirano obliko, ki zmanjšuje zapletenost obravnave različnih oblik življenjepisov v različnih državah.

Ne smemo ga obravnavati le kot platformo za ustvarjanje profilov, temveč je tudi orodje za načrtovanje osebne kariere. Posameznikom omogoča, da spremljajo svoj poklicni razvoj skozi čas, s celovitim pregledom svojega poklicnega ozadja pa olajšuje mreženje. Zaradi tega je bistvena platforma za vse, ki želijo svojo poklicno pot predstaviti v strukturirani in priznani obliki, kar pomaga pri iskanju zaposlitve, izobraževanju in splošnem razvoju kariere v okviru EU.

Na kratko

- Uporabniki lahko dokumentirajo svojo izobrazbo in usposabljanje, delovne izkušnje, jezikovno znanje, digitalno znanje in druge sposobnosti.
- Orodje je zasnovano interaktivno in uporabniku prijazno ter posameznike vodi skozi postopek ustvarjanja celovitega profila.
- Europass profile je mogoče shranjevati, urejati in deliti prek spleta, zato je to dinamično orodje za upravljanje kariere.

Spletni urejevalnik je sestavni del platforme Europass, ki posameznikom omogoča ustvarjanje, urejanje in prenos prilagojenih življenjepisov in spremnih pisem.

- Ponuja različne predloge in možnosti prilagajanja, ki ustrezajo različnim trgom dela in željam.
- Orodje podpira več jezikov, zato je dostopno širokemu krogu uporabnikov v EU.
- Posebej uporaben je pri prijavih za zaposlitev, saj pomaga ustvariti profesionalne in standardizirane dokumente, ki izpolnjujejo pričakovanja delodajalcev po vsej Evropi.

Orodje EU za izdelavo profilov znanj in spretnosti za državljane tretjih držav ter orodje in spletni urejevalnik profilov Europass sta bistvena elementa strategije EU za spodbujanje razvoja znanj in spretnosti ter mobilnosti. Imata ključno vlogo pri omogočanju posameznikom, da učinkovito krmarijo svojo poklicno pot, in pri krepitvi splošne konkurenčnosti evropskega trga dela.

Reference

Björklund, Krister (2015). "Mladoletni begunci brez spremstva na Finskem: izzivi in dobre prakse v nordijskem kontekstu".

Svet Evrope - Izobraževanje za digitalno državljanstvo: ([coe.int](https://rm.coe.int/16803034e5))

Listina Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekovih pravicah: CM/Rec(2010)7, ki ga je sprejel Odbor ministrov, chrome-extension://efaidnbmnnibpcajpcgglefindmkaj/<https://rm.coe.int/16803034e5>

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu, Zaščita otrok pri migracijah: COM/2017/0211 final [EUR-Lex - 52017DC0211 - SL - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0211)

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Akcijski načrt za vključevanje državljanov tretjih držav, COM/2016/0377 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0377>.

Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018 o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja, str. 3. (2018/C 195/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01))

Davies (2006), Globalno državljanstvo: abstrakcija ali okvir za ukrepanje? Educational review, 58(1), 5-25

Issue Paper on Citizenship Education *Working Group on Equality and Values in Education and Training (2021-2025)*, ki so ga uredili Barry van Driel, Vicky Donlevy in Maria Melstveit (2023), (ISBN 978-92-68-07532-6)

Evropska komisija (2020), "Državljanstvo EU: Vaše pravice - in kako jih uporabljati", na voljo na https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_en, dostopno 11. decembra 2020.

Evropska komisija, Glosar Evropske unije Ploteus: <http://ec.europa.eu/ploteus/glossary>

Izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, Eurydice, (2016). Spodbujanje državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem: pregled razvoja izobraževalne politike v Evropi po Pariški deklaraciji z dne 17. marca 2015, Urad za publikacije. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/396908>

Izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, Eurydice, De Coster, I., Borodankova, O., Paolini, G. (2012). Državljanstva vzgoja v Evropi, Urad za publikacije. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/83012>

Evropska migracijska mreža. (2022). "Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost."

Geboers, E. et al. (2013) Pregled učinkov državljanstva vzgoje. Educational Research Review 9, str. 158-173.

Global Citizen Education Solution. <https://gcdsolutions.com/2021/03/23/what-is-global-citizenship-education/>

Green (1997) Izobraževanje, globalizacija in nacionalna država

Held, 2010, str. 10, Cosmopolitanism: Ideals and realities. New York: Polity Press

Northampton Academy, <https://www.northampton-academy.org/civic-values>

Norveški direktorat za priseljevanje (UDI). (2014). "MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA NA NORVEŠKEM:

POLITIKE, PRAKSE IN PODATKI V LETU 2014”.

S. Abbott (ur.). Glosar reforme izobraževanja. The Great schools partnership, ZDA. <http://edglossary.org/blended-learning/>

Steve Whitla (2017). Pedagogika zatiranih Paula Freireja: Vizualni povzetek: <https://meaning.guide/index.php/2017/07/21/paulo-freires-pedagogy-of-the-oppressed-a-visual-summary/>

UNESCO, (2015), Izobraževanje za globalno državljanstvo: (Tematike in učni cilji). Pariz: .

Unescov načrt za izvajanje globalnega akcijskega programa za izobraževanje za trajnostni razvoj: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000230514>

Unescovo delo na področju izobraževanja za mir in nenasilje: vzpostavljanje miru z izobraževanjem: ED.2008/WS/38

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000160787?posInSet=1&queryId=58bda87c-c999-41ba-924e-187494ccf635>

USAID (n.d.). Facilitation Skills Training Manual, www.Publiclab.org. https://publiclab.org/system/images/photos/000/020/662/original/FACILITATION_SKILLS_TRAINING_Manual.pdf

Sofinancira
Evropska unija

Datum objave
Februar 2024